

Lagrådsremiss

Omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 14 februari 2019

Annika Strandhäll

Lars Hedengran
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, avseende omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. Genom förslagen tydliggörs att socialnämnden får omhänderta barn omedelbart även om svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU. Syftet med förslagen är att klargöra att alla barn som vistas i Sverige ska kunna skyddas enligt LVU om förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda.

I lagrådsremissen föreslås att förutsättningarna för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer ska förtydligas och att bestämmelserna om handläggningen av ett omedelbart omhändertagande i huvudsak ska överensstämma mellan nationella och internationella situationer. Det föreslås även nya bestämmelser som möjliggör att ett omhändertagande fortsätter (fortsatt omhändertagande). Det föreslås att det är förvaltningsrätten som, efter ansökan av socialnämnden, får medge att ett omhändertagande fortsätter. Ett medgivande om fortsatt omhändertagande får, enligt förslaget, lämnas för högst två månader åt gången. Ett fortsatt omhändertagande föreslås få pågå under högst ett år i följd.

Vidare föreslås att det i mål om fortsatt omhändertagande ska förordnas offentligt biträde för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Det föreslås även att förvaltningsrätten och kammarrätten ska hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövt.

I lagrådsremissen föreslås att socialnämndens beslut i fråga om fortsatt omhändertagande ska få överklagas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2019.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga	4
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Bakgrund.....	9
4.1	Barnets rättigheter	9
4.2	Vård enligt LVU.....	10
4.3	Omedelbart omhändertagande.....	11
4.4	Svenska myndigheters behörighet i internationella situationer	12
5	Omedelbart omhändertagande och fortsatt omhändertagande i vissa internationella situationer.....	15
5.1	Behovet av ny lagstiftning.....	15
5.2	Förutsättningar för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer	15
5.3	Bestämmelser om handläggningen av ett omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer	22
5.4	Fortsatt omhändertagande	25
5.5	Handläggning av ansökan om fortsatt omhändertagande	32
5.6	Överklagande	35
5.7	Ingen upplysningsbestämmelse i LVU om Bryssel II-förordningen eller lagen om 1996 års Haagkonvention	36
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	37
7	Konsekvenser	38
7.1	Ekonomiska konsekvenser	38
7.2	Konsekvenser för barn.....	40
7.3	Konsekvenser för jämställdheten	41
7.4	Övriga konsekvenser	41
8	Författningskommentar.....	42
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49).....	49
Bilaga 2	Författningsförslag från promemorian Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49).....	51
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser.....	57

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 6, 8, 9, 34, 35, 39 och 41 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 9 a–9 c §§, och närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart *skall* omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och

2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart *ska* omhändertas, om

I sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt denna lag får socialnämnden besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård, och

2. åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet *skall* anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet *ska* anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även

rätten besluta att den unge omedelbart *skall* omhändertas.

rätten besluta att den unge omedelbart *ska* omhändertas.

8 §¹

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, *skall* socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge *skall* beredas vård med stöd av denna lag. *Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.*

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, *ska* socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge

1. *ska* beredas vård med stöd av denna lag, *eller*

2. *ska* fortsatt omhändertas med stöd av 9 a §.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

9 §

Ett omedelbart omhändertagande upphör

1. om ansökan om vård inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om vård.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande får inte verkställas om den unge är häktad.

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, *skall* socialnämnden besluta att detta genast *skall* upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

1. om ansökan om vård *eller ansökan om fortsatt omhändertagande* inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § *första stycket* och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om vård *eller frågan om fortsatt omhändertagande.*

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, *ska* socialnämnden besluta att detta genast *ska* upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård *eller en fråga om fortsatt omhändertagande* med stöd av lagen.

Fortsatt omhändertagande i vissa internationella situationer

9 a §

Förvaltningsrätten får medge att ett omhändertagande ska fortsätta

¹ Senaste lydelse 2009:804.

(fortsatt omhändertagande) om det finns förutsättningar för ett omhändertagande enligt 6 § andra stycket och

1. socialnämnden har ansökt om fortsatt omhändertagande inom den tid som anges i 8 § första stycket,

2. tiden för ett beslut om förlängd tidsfrist enligt 8 § andra stycket inte har löpt ut, eller

3. tiden för ett gällande beslut om fortsatt omhändertagande inte har löpt ut.

Om ansökan har kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid, får omhändertagandet fortsätta i avvaktan på förvaltningsrättens beslut.

Ett medgivande om fortsatt omhändertagande får lämnas för högst två månader åt gången, räknat från den dag då domstolen meddelar beslut i frågan. Ett fortsatt omhändertagande får pågå under högst ett år i följd.

9 b §

Socialnämnden ska i ansökan om ett fortsatt omhändertagande ange hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta och vilka omständigheter som nämnden åberopar till stöd för ansökan. Till sammans med ansökan ska socialnämnden överlämna handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten.

9 c §

Ett fortsatt omhändertagande upphör om socialnämnden inte har ansökt om att omhändertagandet ska fortsätta innan tiden för gällande beslut om fortsatt omhändertagande har löpt ut.

Om det inte längre finns skäl för ett fortsatt omhändertagande, ska socialnämnden besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas

också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

34 §²

Är den unge omhändertagen eller har ett tillfälligt flyttningsförbud meddelats, *skall* förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om vård eller flyttningsförbud kom in. Förvaltningsrätten får förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Om den unge är omhändertagen eller om ett tillfälligt flyttningsförbud har meddelats, *ska* förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om vård, *fortsatt omhändertagande* eller flyttningsförbud kom in. Förvaltningsrätten får förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

35 §³

I mål om beredande eller upphörande av vård *eller om* flyttningsförbud enligt denna lag *skall* förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövt. Muntlig förhandling *skall* alltid hållas, om någon part begär det. Parterna *skall* upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

I mål om beredande eller upphörande av vård, flyttningsförbud *eller fortsatt omhändertagande* enligt denna lag *ska* förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövt. Muntlig förhandling *ska* alltid hållas, om någon part begär det. Parterna *ska* upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

Om en enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten förordna att han eller hon *skall* hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Om en enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten förordna att han eller hon *ska* hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

39 §⁴

I mål och ärenden *angående* beredande av vård enligt 2 eller 3 §, omedelbart omhändertagande enligt 6 §, upphörande av vård enligt 21 §, flyttningsförbud enligt 24 § *eller* upphörande av flyttningsförbud enligt 26 § eller vid överklagande enligt 41 § första stycket 1 ska offentligt biträde förordnas för den

I mål och ärenden *om* beredande av vård enligt 2 eller 3 §, omedelbart omhändertagande enligt 6 §, *fortsatt omhändertagande* enligt 9 a §, *upphörande av fortsatt omhändertagande* enligt 9 c §, upphörande av vård enligt 21 §, flyttningsförbud enligt 24 §, upphörande av flyttningsförbud enligt

² Senaste lydelse 2009:804.

³ Senaste lydelse 2009:804.

⁴ Senaste lydelse 2018:652.

som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

26 § eller vid överklagande enligt 41 § första stycket 1 ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

Vid överklagande enligt 42 § ska offentligt biträde förordnas för den som är under 15 år och som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnd eller social distriktsnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

41 §⁵

Socialnämndens beslut får överklagas till förvaltningsrätten, när nämnden har

1. beslutat om var vården av den unge ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas,

2. beslutat i fråga om fortsatt vård med stöd av lagen,

3. med stöd av 14 § beslutat i fråga om umgänge eller beslutat att den unges vistelseort inte ska röjas,

4. fattat beslut enligt 22 § eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra att gälla,

5. med stöd av 31 § beslutat i fråga om umgänge, *eller*

6. beslutat i fråga om fortsatt flyttningsförbud.

5. med stöd av 31 § beslutat i fråga om umgänge,

6. beslutat i fråga om fortsatt flyttningsförbud, *eller*

7. beslutat i fråga om upphörande av ett fortsatt omhändertagande.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Rättens beslut enligt 8 § i fråga om förlängd ansökningstid och enligt 32 § om läkarundersökning får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2019.

3 Ärendet och dess beredning

Den 12 juli 2012 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, samt analysera behovet av förändringar och förtydliganden av regelverket (dir. 2012:79). Syftet med utredningen var bl.a. att ytterligare stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga som tvångsvårdas enligt LVU samt att bidra till kvalitetsutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården, med särskilt fokus på tvångsvård.

Den 26 juni 2015 överlämnade utredningen slutbetänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71)*. I betänkandet föreslogs bl.a. en särskild bestämmelse om omedelbart omhändertagande i situationer som omfattas av artikel 20 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). Betänkandet har remitterats och en remissammansättning finns tillgänglig i Socialdepartementet (S2015/04694/FST).

Mot bakgrund av de inkomna remissynpunkterna beslutade Regeringskansliet den 5 april 2017 att tillsätta en utredare med uppdrag att biträda Socialdepartementet med att utreda de rättsliga förutsättningarna för att med stöd av LVU omedelbart omhändertar barn och unga som befinner sig i Sverige men har sin hemvist utomlands (dnr S2017/02154/FST). Uppdraget redovisades i promemorian *Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49)*. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* och dess lagförslag finns i *bilaga 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En remissammansättning finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S2017/05543/FST).

I denna lagrådsremiss behandlas de förslag som lämnats i promemorian.

4 Bakgrund

4.1 Barnets rättigheter

Sverige har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och två tillhörande fakultativa protokoll: fakultativa protokollet om barnets rättigheter vid indragning i väpnade konflikter och fakultativa protokollet avseende försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi. Riksdagen har antagit regeringens förslag att göra barnkonventionen till svensk lag (prop. 2017/81:186, bet. 2017/18: SoU25, rskr. 2017/18:389). Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter träder i kraft den 1 januari 2020. Den nya lagen innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Barnkonventionen slår bland annat fast att alla barn har samma rättigheter att växa upp under

trygga förhållanden, att utvecklas och att skyddas mot övergrepp och utnyttjande. Av artikel 2 i barnkonventionen framgår att konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i barnkonventionen utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt. Vidare följer av artikel 20 att ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö ska ha rätt till särskilt skydd och stöd från statens sida. Barnkonventionen omfattar alla barn som befinner sig i Sverige.

I artikel 3 i barnkonventionen fastslås även principen om barnets bästa. Principen om barnets bästa återfinns även i en rad olika bestämmelser i den svenska lagstiftningen. Bland annat framgår det av 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas och vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. En liknande bestämmelse finns i LVU, där det av 1 § femte stycket framgår att vid beslut enligt lagen ska vad som är bäst för den unge vara avgörande. I artikel 12 i barnkonventionen fastslås att konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För detta ändamål ska barnet, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet, särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom en företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med nationella processregler.

4.2 Vård enligt LVU

Av 2 kap. 1 § SoL följer att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Alla personer som vistas i Sverige omfattas av bestämmelsen om kommunens yttersta ansvar.

SoL bygger på frivillighet och insatser till barn och unga ska i första hand ges med stöd av denna lag. Om det inte är möjligt eller tillräckligt med frivilliga insatser, ligger det inom socialnämndens ansvar att överväga om barnet eller den unge har behov av vård enligt LVU. LVU är en tvångslagstiftning som kompletterar SoL.

Av 1 § LVU framgår att den som är under 18 år ska beredas vård om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 år men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Av 2 § LVU följer att vård ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något

annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Av 3 § första stycket följer att vård också ska beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Vidare ska vård, enligt 3 § andra stycket, beslutas om den som dömts till sluten ungdomsvård enligt 32 kap. 5 § brottsbalken vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård för att inte löpa sådan risk som avses i 3 § första stycket LVU.

När vård med stöd av LVU inte längre behövs ska socialnämnden, enligt 21 § LVU, besluta att vården ska upphöra. Vård som har beslutats med stöd av 2 § ska dock upphöra senast när den unge fyller 18 år och vård som har beslutats med stöd av 3 § ska upphöra senast när den unge fyller 21 år.

4.3 Omedelbart omhändertagande

I akuta situationer finns möjlighet för socialnämnden att besluta att den unge omedelbart ska omhändertas. Av 6 § LVU följer att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande ska enligt 7 § LVU underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Därefter ska förvaltningsrätten pröva beslutet så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och tillhörande handlingar kom in till rätten. Omhändertagandet upphör om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid.

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande ska socialnämnden, enligt 8 § LVU, inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes, ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge ska beredas vård med stöd av LVU. Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Av 9 § LVU framgår att ett omedelbart omhändertagande upphör antingen när ansökan om vård inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § och inte heller förlängning av tiden har begärts eller när rätten avgör frågan om vård. Vidare framgår att socialnämnden, om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska besluta att detta genast ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Enligt 6 § tredje stycket LVU får även förvaltningsrätten fatta beslut om omedelbart omhändertagande när socialnämnden har ansökt om vård.

4.4 Svenska myndigheters behörighet i internationella situationer

Svenska domstolar och myndigheter är skyldiga att på eget initiativ pröva om de är behöriga, dels enligt svenska interna behörighetsbestämmelser, dels enligt de regler som styr svenska domstolars och myndigheters internationella behörighet. Denna internationella behörighet som ofta benämns domsrätt avser svenska domstolars och myndigheters behörighet i förhållande till andra staters domstolar och myndigheter.

Domsrätt i fråga om barn

Domsrättsregler som har betydelse för omedelbart omhändertagande av barn med stöd av lagen LVU finns i rådets förordning nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen) och i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention.

Enligt artikel 1.1 i Bryssel II-förordningen ska förordningen tillämpas på civilrättsliga frågor om bl.a. tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar. Genom EU-domstolens dom den 27 november 2007 i mål C-435/06 har det klargjorts att detta innebär att förordningens domsrättsregler även gäller beslut om omedelbart omhändertagande och placering av barn utanför det egna hemmet med stöd av LVU.

Bryssel II-förordningen är bindande och direkt tillämplig i Sverige. Bestämmelserna i förordningen är tillämpliga i alla EU:s medlemsstater utom Danmark. Enligt Högsta domstolens praxis ska förordningens domsrättsregler tillämpas i Sverige även i fall där det saknas anknytning till någon annan medlemsstat (NJA 2011 s. 499).

Det anges i artikel 1 i den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention) att ett av ändamålen med konventionen är att fastställa den stat vars myndigheter har behörighet att vidta åtgärder till skydd för barnets person och egendom. Det framgår av artikel 3 att åtgärder som avses i artikel 1 i synnerhet kan gälla bland annat "tillerkännande, utövande, upphörande eller begränsande av föräldraansvar liksom delegering av detsamma" eller "placering av barnet i familjehem eller på en institution". I artikel 1.2 förtydligas att begreppet föräldraansvar i konventionen omfattar "vårdnad eller varje liknande förhållande som avgör föräldrars, förmyndares eller andra rättsliga företrädares rättigheter, befogenheter och ansvar i förhållande till barnets person eller egendom".

Bestämmelserna om domsrätt i 1996 års Haagkonvention är inkorporerade i svensk rätt och gäller som lag här i landet. Det innebär att domsrättsreglerna i Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention överlappar varandra. Deras inbördes förhållande regleras i artikel 61 i Bryssel II-förordningen. Av artikeln framgår att förordningen gäller framför 1996 års Haagkonvention när barnet i fråga har sin hemvist inom en medlemsstats territorium. Danmark räknas inte som medlemsstat i detta sammanhang.

Huvudregeln enligt Bryssel II-förordningen är att domstolarna och myndigheterna i den medlemsstat där ett barn har sin hemvist vid den tidpunkt då talan väcks är behöriga (artikel 8). Att begreppet domstol även kan syfta på myndigheter följer av definitionen i artikel 2. Domsrätten enligt denna bestämmelse är allmän i den bemärkelsen att svenska domstolar och myndigheter har en i förhållande till andra stater oinskränkt behörighet, dvs. de har behörighet att både fatta brådskande beslut såsom ett beslut om omedelbart omhändertagande och att slutligt avgöra frågan om beredande av vård enligt LVU.

Hemvistbegreppet är ett autonomt EU-rättsligt begrepp, som inte har exakt samma innebörd som enligt svensk inhemsk rätt. Vid tillämpning av Bryssel II-förordningen ska hemvist fastställas mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till barnets fysiska närvaro i en medlemsstat men även till andra omständigheter som kan visa att denna närvaro på inget sätt är tillfällig eller sporadisk. Vidare ska barnets fastställda hemvist avspegla det förhållandet att barnet i viss utsträckning är integrerat i socialt hänseende och i familjehänseende (se EU-domstolens dom den 2 april 2009 i mål C-523/07 och den 22 december 2010 i mål C-497/10).

Under vissa förutsättningar kan det finnas allmän domsrätt (dvs. oinskränkt internationell behörighet) för svenska domstolar och myndigheter enligt Bryssel II-förordningen även om barnet inte har sin hemvist i Sverige. För det första följer det av artikel 13.1 att domstolarna och myndigheterna i den stat där barnet befinner sig har allmän behörighet om barnets hemvist inte kan fastställas. För det andra finns det särskilda bestämmelser i artiklarna 10 och 11 i fråga om barn som förts bort olovligt. Även om dessa bestämmelser ofta aktualiseras i vårdnads- och umgänges tvister mellan föräldrar kan de också bli tillämpliga i LVU-mål. För det tredje kan domstolarna och myndigheterna i en stat som barnet har en nära anknytning till bli behöriga om parterna i målet eller ärendet godkänner det (artikel 12). För det fjärde följer det av artikel 13.2 att domstolarna och myndigheterna i den medlemsstat där ett "flyktingbarn" befinner sig ska vara behöriga. Samma sak gäller i fråga om barn som har fördrivits på grund av oroligheter i ursprungslandet. Härutöver finns det enligt artikel 15 en möjlighet att genom ett särskilt förfarande få den allmänna domsrätten överflyttad till Sverige.

Om tillämpningen av dessa domsrättsregler i ett enskilt fall inte ger stöd för vare sig svensk domsrätt eller domsrätt för en annan medlemsstat, har svenska domstolar och myndigheter möjlighet att söka stöd för sin domsrätt i lagen om 1996 års Haagkonvention. Det anges i artikel 14 i Bryssel II-förordningen att om ingen medlemsstats domstol är behörig enligt artiklarna 8–13 ska behörigheten i varje medlemsstat bestämmas enligt den statens lag. Domsrättsreglerna i 1996 års Haagkonvention överensstämmer i stort med vad som gäller enligt Bryssel II-förordningen. Av artikel 5 i 1996 års Haagkonvention följer att de rättsliga eller administrativa myndigheterna i den fördragsslutande stat där barnet har sin hemvist ska vara behöriga att vidta åtgärder som syftar till skydd för barnets person eller egendom.

Hemvistbegreppet i 1996 års Haagkonvention har inte definierats i konventionen. I den remitterade promemorian anförs att det förefaller stå klart att begreppet utgår från de faktiska förhållandena, i likhet med vad

som gäller enligt Bryssel II-förordningen. En person anses ha sin hemvist där han eller hon har sina primära intressen som t.ex. förskola, skola, arbete, varaktig bostad och sin närmaste familj. Semester eller tillfällig vistelse i ett annat land är inte tillräckligt för att grunda hemvist där (se Underhållsskyldighet i internationella situationer SOU 2010:59 s. 145 och Förklarande rapport till 1996 års Haagkonvention, s. 538 f.).

I fall då svenska domstolar eller myndigheter saknar allmän domsrätt enligt ovan nämnda bestämmelser, finns det i enlighet med Bryssel II-förordningen ett utrymme för Sverige att tillåta svenska domstolar och myndigheter att vidta brådskande åtgärder, såsom omedelbart omhändertagande, för ett barn som vistas här i landet. Det anges i artikel 20.1 i förordningen att dess bestämmelser inte ska hindra att domstolarna i en medlemsstat i brådskande fall vidtar interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, avseende personer eller tillgångar i den staten i enlighet med medlemsstatens lagstiftning, även om en domstol i en annan medlemsstat är behörig att pröva målet i sak enligt förordningen.

Artikel 20.1 i Bryssel II-förordningen är alltså inte i sig en behörighetsgivande bestämmelse, utan en bestämmelse som ger utrymme för att tillämpa andra domsrättsregler än dem som finns i förordningen (se EU-domstolens dom den 15 juli 2010 i mål C-256/09, p. 61). Artikel 11 i konventionen anges att myndigheterna i varje fördragsslutande stat på vars territorium barnet eller egendom som tillhör barnet finns ska ha behörighet att vidta nödvändiga skyddsåtgärder i alla brådskande fall. Dessutom finns det i artikel 12 en ytterligare domsrättsregel om tillfälliga åtgärder till skydd för ett barns person eller egendom, vilken kan användas i vissa specifika situationer.

Inga lagfästa regler om domsrätt i fråga om unga personer över 18 år

Domsrättsreglerna i Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention är inte tillämpliga i fråga om unga som fyllt 18 år. I 1996 års Haagkonvention anges det uttryckligen att den tillämpas på barn till dess att de uppnått 18 års ålder (artikel 2). I Bryssel II-förordningen anges att den gäller tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsning av föräldraansvar (artikel 1.1). Med föräldraansvar avses enligt artikel 2.7 i förordningen rättigheter och skyldigheter med avseende på ett barn eller dess egendom. När det gäller unga som har fyllt 18 år saknas lagfästa domsrättsregler avseende beslut enligt LVU.

Tillämplig lag

För att svenska domstolar och myndigheter ska kunna besluta om åtgärder med stöd av LVU krävs att svensk rätt är tillämplig i målet eller ärendet. Bryssel II-förordningen saknar bestämmelser om lagval i denna typ av ärenden.

I ärenden som gäller barn bestäms lagvalsfrågan enligt artiklarna 15–22 i 1996 års Haagkonvention. Huvudregeln enligt artikel 15 är att domstolar och myndigheter ska tillämpa sitt lands egen lag.

5 Omedelbart omhändertagande och fortsatt omhändertagande i vissa internationella situationer

5.1 Behovet av ny lagstiftning

Regeringens bedömning: Det bör förtydligas i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga att socialnämnden i vissa internationella situationer kan besluta om omedelbart omhändertagande av unga som vistas i Sverige.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga invändningar mot promemorians bedömning att det bör förtydligas i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, att socialnämnden i vissa internationella situationer kan besluta om omedelbart omhändertagande av unga som vistas i Sverige.

Skälen för regeringens bedömning: Såsom framgår av avsnitt 4.4 har svenska domstolar och myndigheter som regel internationell behörighet (domsrätt) att besluta om omedelbart omhändertagande när ett barn vistas i Sverige, även i fall då den internationella behörigheten att besluta om beredande av vård eller motsvarande tillkommer myndigheterna i barnets hemvistland. För att ett beslut om omedelbart omhändertagande ska kunna fattas räcker det dock inte att det finns internationell behörighet, utan det måste också finnas stöd i den nationella materiella rätten, dvs. i LVU. Kravet att det måste finnas stöd i den materiella rätten har dock gett upphov till problem i rättstillämpningen. Bestämmelsen om omedelbart omhändertagande i 6 § LVU har nämligen ibland tolkats på det sättet att ett omhändertagande endast får ske om det är sannolikt att den unge kommer att kunna beredas vård med stöd av LVU.

Omedelbart omhändertagande är en ingripande åtgärd. Av rättssäkerhetsskäl är det därför angeläget att socialnämndens befogenhet att besluta om ett sådant omhändertagande är tydlig. I syfte att klargöra att alla barn som vistas i Sverige ska kunna skyddas enligt LVU, anser regeringen att förutsättningarna för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer behöver förtydligas.

5.2 Förutsättningar för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer

Regeringens förslag: I sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga får socialnämnden besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård, och
2. åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås att det i LVU ska införas en ny särskild reglering med bestämmelser om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. I promemorian föreslås också att möjligheten att omedelbart omhändertaga unga i vissa internationella situationer även ska omfatta 18–20-åringar.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Stockholm* har invändningar mot den lagtekniska lösning som föreslås i promemorian och anser att det vore bättre att ett omedelbart omhändertagande alltid grundar sig på en och samma bestämmelse, nämligen 6 § LVU. *Helsingborgs kommun* och *Göteborgs kommun* framför synpunkter på att beslut om omedelbart omhändertagande ska regleras i två olika bestämmelser. Flera remissinstanser, däribland *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Förvaltningsrätten i Linköping*, *Göteborgs kommun* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, påpekar att frågan om den unges hemvist i vissa fall kan vara svårbedömd. Vidare har *Kammarrätten i Göteborg* och *Sveriges advokatsamfund* invändningar mot att åldersgränsen för omhändertagande föreslås vara 20 år. *Kammarrätten i Göteborg* och *Lunds universitet* framför även synpunkter på benämningen omedelbart omhändertagande.

Skälen för regeringens förslag

I 6 § första stycket LVU anges att socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Formuleringen att den unge sannolikt ”behöver beredas vård med stöd av denna lag” kan ge intryck av att 6 § LVU endast ska tillämpas då den unges vårdbehov sannolikt kommer att kunna tillgodoses med stöd av svensk lagstiftning. För att tydliggöra att bestämmelsen inte ska vara begränsad till dessa situationer, anser regeringen att den bör kompletteras med kriterier för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer.

Åldersgränsen ska vara 18 år

Promemorians förslag innebär att samma åldersgräns, 20 år, ska gälla vid omedelbart omhändertagande i såväl nationella som internationella situationer.

För att svenska domstolar ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande i ärenden med internationell anknytning krävs att de har internationell behörighet (domsrätt). Svenska domstolar och myndigheter har som regel internationell behörighet att besluta om omhändertagande

när ett barn vistas i Sverige även om behörigheten att besluta om beredande av vård eller motsvarande tillkommer myndigheterna i barnets hemvistland. Det följer av artikel 20 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen) respektive artiklarna 11 och 12 i den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention).

Bryssel II-förordningen och lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention gäller endast barn. I 1996 års Haagkonvention anges det uttryckligen i artikel 2 att den tillämpas på barn till dess att de uppnått 18 års ålder. I Bryssel II-förordningen anges i artikel 1.1 att den gäller tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsning av föräldraansvar, och med föräldraansvar avses enligt artikel 2.7 rättigheter och skyldigheter med avseende på barn eller dess egendom. När det gäller unga som har fyllt 18 år saknas lagfästa domsrättsregler avseende beslut enligt LVU.

Frågan om åldersgränser uppmärksammas av *Kammarrätten i Göteborg* och *Sveriges advokatsamfund*. Kammarrätten anför att det, såvitt den känner till, inte i några andra länder finns regler motsvarande dem i 3 § LVU om samhällsvård av myndiga personer. Det redovisas inte heller några sådana regler i promemorian. Med hänsyn till detta, och med beaktande av vad som anges i artikel 5.1 d i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) – dvs. rätten till frihet och säkerhet – anser kammarrätten att den i promemorian föreslagna regleringen enbart ska omfatta underåriga, dvs. personer under 18 år. Även Sveriges advokatsamfund ställer sig tveksamt till promemorians förslag att samma åldersgränser ska gälla för ett omedelbart omhändertagande oavsett om den unge har hemvist i Sverige eller endast vistas här. Advokatsamfundet anför att det i promemorian inte är utrett vilka åldrar som internationellt gäller för att kunna omhänderta unga och om detta kan göras av unga som är över 18 år eller myndiga enligt hemvistlandets lagstiftning.

I betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71)* behandlar Utredningen om tvångsvård för barn och unga frågan om huruvida vård med stöd av 3 § LVU kan beredas personer mellan 18 och 21 år på grund av socialt nedbrytande beteende, utan att den frihetsinskränkning som då sker står i strid med den enskildes rätt till frihet enligt Europakonventionen. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Det finns inte utrymme att inom ramen för förevarande lagstiftningsärende ta ställning till denna fråga.

Mot denna bakgrund och mot bakgrund av att Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention endast omfattar barn föreslår regeringen att beslut om omedelbart omhändertagande enligt den nya bestämmelsen endast ska avse barn under 18 år.

Bedömning av den unges hemvist och övriga kriterier för omedelbart omhändertagande

Syftet med regeringens förslag är att tydliggöra att socialnämnden ska ha möjlighet att besluta om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. Den nya bestämmelsen bör utformas på så sätt att socialnämnden, i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU, får besluta att den som är under 18 år ska omhändertas om det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård, och åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Bestämmelsen ska kunna tillämpas i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård. Annorlunda uttryckt gäller det sådana fall då socialnämndens behörighet enligt domsrättsreglerna är inskränkt till brådskande, interimistiska åtgärder såsom omedelbart omhändertagande. Typiskt sett rör det sig om fall där den unge inte har sin hemvist i Sverige. Den omständigheten att det i ett enskilt fall finns internationella aspekter innebär dock inte att svenska domstolar alltid saknar behörighet att besluta om beredande av vård. Svenska domstolar kan ha allmän, oinskränkt behörighet att besluta om vård med stöd av LVU för barn som vistas i Sverige trots att det finns internationella inslag i ärendet. Det gäller exempelvis barn som är att betrakta som flyktingbarn enligt Bryssel II-förordningen. Det gäller också barn vars hemvist inte kan fastställas, vilket kan vara fallet om barnet flyttar mellan olika länder utan att ha någon fast punkt i ett bestämt land. I dessa fall ger redan nuvarande bestämmelser i 6 § LVU stöd för att vid behov ingripa med ett beslut om omedelbart omhändertagande. Vidare har socialnämnden i dessa fall samma rättsliga möjligheter att följa upp det omedelbara omhändertagandet med en ansökan om beredande av vård som i ärenden utan internationella aspekter.

Flera remissinstanser, däribland *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Förvaltningsrätten i Linköping*, *Göteborgs kommun* och *SKL*, påpekar att frågan om den unges hemvist i vissa fall kan vara svårbedömd. Exempelvis nämner Förvaltningsrätten i Malmö att det har förekommit mål där förvaltningsrätten gjort en bedömning av hemvisten och kammarrätten en annan.

Såsom framgår av avsnitt 4.4 är hemvistbegreppet ett autonomt EU-rättsligt begrepp, som inte har exakt samma innebörd som enligt svensk inhemsk rätt. Vid tillämpning av Bryssel II-förordningen ska hemvist fastställas mot bakgrund av de faktiska omständigheterna i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till barnets fysiska närvaro i en medlemsstat men även till andra omständigheter som kan visa att denna närvaro på inget sätt är tillfällig eller sporadisk. Vidare ska barnets fastställda hemvist avspegla det förhållandet att barnet i viss utsträckning är integrerat i socialt hänseende och i familjehänseende.

Hemvistbegreppet i 1996 års Haagkonvention har inte definierats i konventionen. Det förefaller dock stå klart att begreppet, i likhet med vad som gäller enligt Bryssel II-förordningen, utgår från de faktiska förhållandena. En person anses ha sin hemvist där han eller hon har sina primära

intressen som t.ex. förskola, skola, arbete, varaktig bostad och sin närmaste familj. Semester eller tillfällig vistelse i ett annat land är inte tillräckligt för att grunda hemvist där.

Förvaltningsrätten i Linköping anser att det är oklart när hemvistbedömningen ska göras. Enligt regeringens mening bör en sådan bedömning i regel göras i samband med beslut eller dom i ärendet eller målet. Om det därefter framkommer uppgifter som kan föranleda en annan bedömning, ska socialnämnden ta ställning till om dess beslut bör omprövas eller om inriktningen på ärendets fortsatta handläggning bör ändras. Nämnden bör även, i förekommande fall, informera rätten om de nya uppgifterna.

Vad gäller uttrycket ”att det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas vård” avses att det ska vara sannolikt att kriterierna för tvångsvård enligt 2 eller 3 § LVU är uppfyllda samt vidare att det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av dennes vårdnadshavare och – när den unge har fyllt 15 år – av honom eller henne själv (1 § andra stycket LVU). Socialnämnden behöver med andra ord göra en sannolikhetsbedömning utifrån det hypotetiska antagandet att svenska domstolar är behöriga att besluta om beredande av vård.

Kriteriet att ”åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas” omfattar även utländsk domstol.

Kriteriet att ”den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras” syftar på sådana situationer då ett omedelbart omhändertagande krävs för att socialnämnden ska kunna genomföra en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL.

Är grunden för omhändertagandet att säkra utredningsförfarandet, bör omhändertagandet inte ske, om det inte på starka skäl kan antas att vård med stöd av LVU blir nödvändig. I dessa fall måste föräldrarnas och den unges inställning till behovet av vård tillmätas särskild betydelse (se prop. 1979/80:1, s. 38).

Kriteriet att ”vidare åtgärder hindras” kan exempelvis avse sådana situationer då det finns en påtaglig risk att den unge avviker och håller sig undan nödvändiga insatser.

Den unge ska vistas i Sverige

Promemorians förslag innebär att det införs ett uttryckligt krav på att den unge ska vistas i Sverige. Något motsvarande krav finns inte i 6 § LVU i dag.

Av SoL följer att kommunen ansvarar för att unga som vistas i kommunen får stöd och hjälp. Enligt 2 kap. 1 § SoL svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Av 2 a kap. 1 § följer att den kommun där den enskilde vistas, som huvudregel ansvarar för sådant stöd och sådan hjälp. Vidare förutsätter artikel 20 i Bryssel II-förordningen och artiklarna 11 och 12 i 1996 års Haagkonvention att barnet vistas i landet.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte behöver införas ett uttryckligt kriterium om att den unge ska vistas i Sverige.

Den lagtekniska lösningen och domstolarnas prövningsram

I promemorian föreslås en ny särskild reglering med bestämmelser om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer, bl.a. föreslås en ny 9 a § om omedelbart omhändertagande och en ny 9 d § om att förvaltningsrätten får medge att det omedelbara omhändertagandet fortsätter. Enligt promemorians förslag ska den särskilda regleringen i relevanta fall tillämpas i stället för bestämmelserna om omedelbart omhändertagande i 6–9 §§ LVU. I promemorian anförs att det lagtekniskt skulle vara en möjlighet att foga in de nya bestämmelserna i de paragrafer som för närvarande reglerar motsvarande frågor, dvs. 6–9 §§ LVU. Det anförs dock att dessa paragrafer redan är omfångsrika och att resultatet skulle bli ganska oöverskådliga bestämmelser. Vidare anförs att det faktum att de nya bestämmelserna enbart kommer att tillämpas i undantagsfall också talar emot att ändra i den befintliga regleringen.

Förvaltningsrätten i Stockholm anser att den föreslagna lagtekniska lösningen medför tillämpningsproblem. Enligt förvaltningsrätten blir följden av förslaget att det redan vid socialnämndens omedelbara omhändertagande, eller i vart fall vid tiden för domstolens prövning av underställningen, måste vara klarlagt om den unge har sin hemvist i ett annat land och att svensk domstol därför inte är behörig att senare pröva frågan om vård. Enligt förvaltningsrätten är så sällan fallet. Med hänsyn till de korta frister som gäller vid ett omedelbart omhändertagande kan det, enligt förvaltningsrätten, snarare vara högst oklart vad som gäller i fråga om hemvist i det enskilda fallet. Även om socialnämnden vid det omedelbara omhändertagandet kan använda sig av alternativa grunder så är det inte en möjlighet som står till buds för domstolen. Valet att grunda det omedelbara omhändertagandet på 6 § LVU eller den i promemorian föreslagna 9 a § LVU blir nämligen, enligt förvaltningsrätten, avgörande för om socialnämnden inom en fyraveckorsfrist behöver komma in med en ansökan om vård enligt 8 § LVU eller om den ska komma in med en ansökan om förlängning av omhändertagandet i enlighet med den föreslagna 9 d § LVU. Om det vid underställningen av socialnämndens beslut är oklart var den unge har sin hemvist torde domstolen, enligt förvaltningsrätten, använda sig av 6 § LVU. När det därefter under socialnämndens utredning framkommer att svensk domstol saknar behörighet på grund av den unges hemvist, kan nämnden inte ansöka om förlängning i enlighet med 9 d § LVU eftersom den bestämmelsen förutsätter att beslut har fattats med stöd av 9 a § LVU.

Helsingborgs kommun anför att beslut om omedelbart omhändertagande ofta sker utanför kontorstid, i akuta situationer och med kort varsel. Kommunen framhåller svårigheten att i det skedet dels inhämta de uppgifter som behövs för att kunna göra en korrekt bedömning av domsrätten, dels få till stånd en riktig bedömning och ange rätt rättslig grund för det omedelbara omhändertagandet i situationer där det finns internationella aspekter. Vidare anför kommunen att majoriteten av omedelbara omhändertaganden av barn och unga sker i ärenden där det inte råder något tvivel om att Sverige är barnets eller den unges hemvist. Enligt kommunen medför detta att risken ökar för att socialnämnden felaktigt kommer att ange 6 § LVU som grund i de relativt sällsynta situationer där det omedelbara omhändertagandet ska fattas med den föreslagna 9 a § LVU som

grund. Enligt kommunen har utredaren inte gjort tillräckliga överväganden avseende risken för att socialnämnden inte anger korrekt rättslig grund för sitt beslut om omhändertagande eller hur den särskilda regleringen skulle kunna utformas för att minska denna risk. Även Göteborgs kommun framhåller att ett omedelbart omhändertagande oftast beslutas i en brådskande situation, där det saknas tid att göra några längre utredningar beträffande den unges hemvist. Att kräva av socialnämnderna att de ska kunna avgöra om det omedelbara omhändertagandet sker enligt 6 § eller den föreslagna 9 a § LVU är enligt kommunen olämpligt. Vidare anser SKL att det saknas ett resonemang kring förvaltningsdomstolarnas prövningsram för de fall socialnämnden och domstolen gör olika bedömningar i fråga om behörighet vid ett omedelbart omhändertagande.

Regeringen konstaterar att den lagtekniska lösning som föreslås i promemorian innebär att det införs två parallella regelverk för omedelbart omhändertagande. Såsom flera remissinstanser påpekar riskerar en sådan lösning att medföra problem vid den praktiska tillämpningen. För att minska risken för sådana problem föreslår regeringen att de nya bestämmelserna i stället ska infogas i de befintliga paragraferna om omedelbart omhändertagande, dvs. i 6–9 §§ LVU.

I vissa fall kan osäkerhet ändå uppstå kring vilka bestämmelser som är tillämpliga, inte minst då beslut om omedelbart omhändertagande fattas i en akut situation. Frågan om svenska myndigheters behörighet kan vara komplicerad. Det kan därför förekomma att socialnämnden och domstolarna bedömer saken olika. Nya uppgifter kan också ge anledning att ändra en tidigare bedömning.

Av 4 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), förkortad FPL, framgår att det i en ansökan eller ett överklagande eller en därmed jämförlig handling ska anges vad som yrkas samt de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet. Av 29 § FPL framgår att rättens avgörande inte får gå utöver vad som yrkats i målet. Om det föreligger särskilda skäl, får dock rätten även utan yrkande besluta till det bättre för enskild, när det kan ske utan men för motstående enskilt intresse. Vidare framgår det av 30 § att rättens avgörande av mål ska grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet.

Enligt 8 § FPL ska rätten se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Genom frågor och påpekanden ska rätten verka för att parterna avhjälper otydligheter och ofullständigheter i sina framställningar.

Det som rätten ska pröva är om förutsättningarna för omedelbart omhändertagande är uppfyllda. Rätten är då inte bunden av hur nämnden rättsligt beskriver och betecknar olika förhållanden. Utgångspunkten är i stället de faktiska omständigheterna i målet. Om rätten gör en annan bedömning än nämnden i fråga om svensk domstols behörighet, kan det finnas anledning att uppmärksamma parterna på det.

Benämningen omedelbart omhändertagande

Kammarrätten i Göteborg anför att ett omedelbart omhändertagande enligt LVU är en akut, i tiden mycket begränsad åtgärd i avvaktan på beslut om tvångsvård enligt 2 § och/eller 3 §. Kammarrätten konstaterar att så inte är fallet i de nu avsedda situationerna. Enligt kammarrätten kan det därför

sättas i fråga om man inte i stället borde använda en annan benämning, t.ex. ”vård i vissa internationella situationer”. Även *Lunds universitet* anser att det kan vara lämpligt att i lagtexten förtydliga att det rör sig om omhändertagande för tillfällig vård i avvaktan på att utländsk myndighet kan besluta om mer långsiktiga åtgärder.

Regeringen konstaterar att ett omedelbart omhändertagande många gånger sker i en akut situation då socialnämnden ännu inte har ett fullgott beslutsunderlag. Såsom redovisas ovan anser regeringen att det inte ska införas en ny särskild reglering för omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer, eftersom ett system med parallella regelverk riskerar att leda till osäkerhet vid tillämpningen. Av samma skäl anser regeringen att socialnämndens ingripande till skydd för den unge bör benämnas omedelbart omhändertagande oavsett om ärendet har en internationell anknytning eller inte.

5.3 Bestämmelser om handläggningen av ett omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer

Regeringens förslag: Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande ska socialnämnden, i sådana internationella situationer då svenska myndigheter inte är behöriga att besluta om vård, inom fyra veckor från den dag omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen. Förvaltningsrätten ska få medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Om socialnämnden inte inkommer med en ansökan om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen inom föreskriven tid, ska det omedelbara omhändertagandet upphöra. Ett omedelbart omhändertagande ska också upphöra när rätten avgör frågan om fortsatt omhändertagande. Om det inte längre finns skäl för ett omedelbart omhändertagande, ska socialnämnden besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut får också meddelas av den rätt som prövar frågan om fortsatt omhändertagande.

Bestämmelserna om beslutsfattande, underställande av socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande till förvaltningsrätten och förbud mot att verkställa ett omedelbart omhändertagande om den unge är häktad ska även gälla vid omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås att bestämmelserna i LVU om beslutsfattande (6 § andra och tredje styckena), om underställning av socialnämndens beslut (7 § första–tredje styckena) och om unga som är häktade (9 § andra stycket) ska tillämpas för beslut om omedelbart omhändertagande enligt den föreslagna nya särskilda regleringen. Tillämpligheten bör, enligt promemorian, klargöras i LVU genom en hänvisning till dessa bestämmelser.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten av remissinstanserna har inte framfört några invändningar mot promemorians förslag. *Kammarrätten i Jönköping* anser att det bör göras ytterligare överväganden i fråga om huruvida det är lämpligt att i den nya regleringen föreskriva att även rätten får besluta att den unge omedelbart ska omhändertas.

Skälen för regeringens förslag

Beslutanderätt

I 6 § andra stycket LVU anges att om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Av 6 § tredje stycket LVU framgår att även rätten, när socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får besluta att den unge omedelbart ska omhändertas. Med andra ord krävs att socialnämnden har ansökt om vård för att bestämmelsen ska vara tillämplig. Vid omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer borde någon motsvarande möjlighet inte behövas, eftersom socialnämnden inte ska ansöka om vård till förvaltningsrätten i dessa fall. Det kan dock inträffa att socialnämnden bedömer att det finns allmän domsrätt och att en ansökan om vård ska göras i Sverige, medan förvaltningsrätten, när den ska pröva ansökan om vård, finner att svenska domstolar och myndigheter endast har behörighet att besluta om interimistiska åtgärder. Enligt regeringens mening är det i en sådan situation lämpligt att även rätten kan besluta om omedelbart omhändertagande. LVU syftar till att utgöra ett skydd för unga i särskilt utsatta situationer. När ett mål om vård enligt LVU är anhängigt hos domstol får denna domstol, enligt regeringens mening, anses ha bäst förutsättningar att bedöma om den unge, med hänsyn till samtliga omständigheter i målet, bör omhändertas omedelbart. Följaktligen bör rätten kunna besluta om omedelbart omhändertagande även i vissa internationella situationer. Därefter är det socialnämnden som vid behov ska ansöka om fortsatt omhändertagande.

Mot bakgrund av ovan anförda föreslår regeringen att bestämmelserna om beslutsfattande i 6 § andra och tredje styckena LVU även ska gälla vid omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer.

Beslutet ska underställas förvaltningsrätten

Har socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande, ska beslutet enligt 7 § första stycket LVU underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Beslutet ska jämte handlingarna i ärendet tillställas rätten. Av 7 § andra stycket framgår att förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten. Vidare framgår av 7 § tredje stycket att omhändertagandet upphör om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid. Dessa bestämmelser bör, enligt regeringens mening, även gälla vid beslut om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer.

Har socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande efter det att nämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, ska beslutet, enligt 7 § fjärde stycket, underställas den rätt som prövar frågan om vård. Denna bestämmelse torde, enligt regeringen, i regel inte bli aktuell i ärenden om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. I enstaka fall kan det dock förekomma att socialnämnden vid tidpunkten för ansökan om vård gjort en annan bedömning i frågan om allmän domsrätt än vid tidpunkten för sitt beslut om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. I ett sådant läge ska nämnden återkalla sin ansökan om vård.

Mot bakgrund av ovan anförda föreslår regeringen att bestämmelserna i 7 § även ska gälla vid omedelbart omhändertagande av barn i vissa internationella situationer.

Tidsfrist för ansökan till förvaltningsrätten om fortsatt omhändertagande

Av 8 § LVU framgår att socialnämnden, om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ska ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge ska beredas vård. Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

I syfte att anpassa 8 § till de ändringar som föreslås i 6 § behöver paragrafen kompletteras med en bestämmelse om att socialnämnden – i de fall en ansökan om vård inte är aktuell på grund av att svenska domstolar saknar behörighet att besluta om beredande av vård – inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ska ansöka om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen (se avsnitt 5.4).

Upphörande och verkställighet

Av 9 § första stycket 1 LVU framgår att ett omedelbart omhändertagande upphör om ansökan om vård inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § och inte heller förlängning av tiden har begärts. För att anpassa 9 § till de ändringar som föreslås i 6 § behöver ett tillägg göras i bestämmelsen så att den även omfattar de situationer då en ansökan om fortsatt omhändertagande (se avsnitt 5.4) inte har gjorts inom den tid som föreskrivs i 8 § och inte heller förlängning av tiden har begärts. Av 9 § första stycket 2 framgår att ett omedelbart omhändertagande upphör när rätten avgör frågan om vård. Ett tillägg bör göras som innebär att även ett omedelbart omhändertagande upphör när rätten avgör frågan om fortsatt omhändertagande.

I 9 § andra stycket anges att ett beslut om omedelbart omhändertagande inte får verkställas om den unge är häktad. Regeringen anser att detta bör gälla även i de internationella situationerna och föreslår därför att bestämmelsen blir tillämplig i de internationella situationerna.

Av 9 § tredje stycket LVU framgår att socialnämnden, om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska besluta att detta genast ska upphöra. Enligt samma bestämmelse får ett sådant beslut också meddelas av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen. Sistnämnda mening behöver kompletteras så att det framgår att ett beslut om att ett

omhändertagande ska upphöra även får meddelas av den rätt som prövar en ansökan om fortsatt omhändertagande (se avsnitt 5.4).

5.4 Fortsatt omhändertagande

Regeringens förslag: I sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård får förvaltningsrätten, efter ansökan av socialnämnden, medge att ett omhändertagande fortsätter (fortsatt omhändertagande). Ett sådant medgivande får lämnas för högst två månader åt gången, räknat från den dag domstolen meddelar beslut i frågan. Ett fortsatt omhändertagande ska få pågå under högst ett år i följd.

En ansökan om fortsatt omhändertagande ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom fyra veckor från den dag då det omedelbara omhändertagandet verkställdes, innan tiden för ett beslut om förlängd tidsfrist har löpt ut eller, om den unge redan är fortsatt omhändertagen, innan tiden för gällande beslut om omhändertagande har löpt ut. Har ansökan kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid får omhändertagandet fortsätta i avvaktan på förvaltningsrättens beslut.

Socialnämnden ska i ansökan om ett fortsatt omhändertagande ange hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta och vilka omständigheter som nämnden åberopar till stöd för ansökan. Tillsammans med ansökan ska socialnämnden överlämna handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten.

Ett fortsatt omhändertagande ska upphöra om en ansökan om ett fortsatt omhändertagande inte har kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid.

Om det inte längre finns skäl för ett fortsatt omhändertagande, ska socialnämnden besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut ska också få meddelas av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås att förvaltningsrätten, på ansökan av socialnämnden, ska kunna medge förlängning av ett omedelbart omhändertagande med högst tre månader åt gången. Det föreslås ingen borte tidsgräns för ett fortsatt omhändertagande. Det föreslås inte heller att socialnämnden ska kunna besluta om upphörande när det inte längre finns skäl för ett fortsatt omhändertagande eller att ett sådant beslut också ska få meddelas av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av LVU. Däremot föreslås att ett fortsatt omhändertagande omedelbart ska upphöra om domstolen avslår en ansökan om medgivande till förlängning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Kammarrätten i Sundsvall*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Göteborg* och *samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet*, är kritiska eller tveksamma till promemorians förslag om att förvaltningsrätten ska kunna medge förlängning av ett omedelbart omhändertagande med upp till tre månader åt gången. *Växjö kommun* anser att tre månader är en relativt kort tid som kan behöva övervägas ytterligare. *Kammarrätten i Göteborg* ställer sig bakom förslaget om en tidsgräns om tre månader och

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att förslaget är väl avvägt. Vidare anser flera remissinstanser, däribland *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Barnombudsmannen*, *Uppsala universitet*, *samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet*, *Sveriges advokatsamfund* och *Rädda Barnen*, att det finns anledning att införa eller närmare belysa frågan om en bortre tidsgräns för ett omhändertagande. Därutöver framförs remissynpunkter på hur vården ska utformas under omhändertagandet, hur socialnämndens kontakter med den behöriga utländska myndigheten ska hanteras och vilka åtgärder som krävs av den utländska myndigheten för att omhändertagandet ska upphöra. SKL anser att frågan om delegation av beslutanderätt måste ses över.

Enligt *Migrationsverket* bör det övervägas om promemorians förslag föranleder en följdändring i 5 kap. 12 § utlänningslagen (2005:716) för att möjliggöra att tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas en utlänning som sannolikt skulle ha kunnat beredas vård enligt LVU om svenska domstolar hade varit behöriga, under den tid som ett omedelbart omhändertagande kan förväntas fortsätta

Skälen för regeringens förslag

Medgivande till fortsatt omhändertagande

Hur lång tid ett svenskt beslut om omedelbart omhändertagande behöver pågå beror på när den behöriga utländska myndigheten tar ställning i ärendet. Även om socialnämnden ska hantera denna typ av ärenden skyndsamt, kan det ta tid att identifiera den behöriga myndigheten och upprätta kontakt. Svenska myndigheter kan också ha svårt att påverka hur snabbt den behöriga myndigheten agerar.

Så länge det omedelbara omhändertagandet pågår har socialnämnden ett ansvar att fortlöpande pröva om omhändertagandet är befogat eller om det ska upphöra. När viss tid förflutit utan att det formella ansvaret har tagits över av den utländska myndigheten, anser regeringen att socialnämnden genom en ansökan till förvaltningsrätten ska kunna inhämta medgivande till ett fortsatt omhändertagande.

Regeringen föreslår, i likhet med promemorian, att förvaltningsrätten ska kunna medge att ett omhändertagande får fortsätta om det fortfarande finns förutsättningar för ett omhändertagande enligt 6 § andra stycket LVU, dvs. att det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas vård med stöd av LVU, och åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Vidare föreslår regeringen att socialnämnden måste lämna in sin ansökan inom fyra veckor från den dag då det omedelbara omhändertagandet verkställdes, innan tiden för ett beslut om förlängd tidsfrist har löpt ut eller om den unge redan är fortsatt omhändertagen, innan tiden för gällande beslut om omhändertagande har löpt ut för att förvaltningsrätten ska kunna medge ett fortsatt omhändertagande. Har ansökan om fortsatt omhändertagande kommit in till förvaltningsrätten i rätt tid, ska omhändertagandet få fortsätta i avvaktan på domstolens beslut. Om ansökan däremot inte kommit in i rätt tid, ska omhändertagandet upphöra.

I promemorian föreslås också att det ska införas en bestämmelse om att ett omhändertagande omedelbart ska upphöra om domstolen avslår socialnämndens ansökan. Såsom nämns ovan får ett omhändertagande, om ansökan har kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid, fortsätta *i avvaktan på* domstolens beslut. Med andra ord upphör omhändertagandet i samband med förvaltningsrättens beslut, om inte förvaltningsrätten medger förlängning. Enligt regeringens mening finns det därför inget behov av en särskild bestämmelse om upphörande i dessa fall.

Vidare föreslås i promemorian att socialnämnden i sin ansökan till förvaltningsrätten ska redovisa vilka omständigheter som enligt nämnden utgör grund för fortsatt omhändertagande och hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta samt att domstolen bör ha tillgång till alla uppgifter som tillförts ärendet hos socialnämnden varför socialnämnden ska överlämna ansökan och handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten. Regeringen delar promemorians bedömning och föreslår därför att socialnämnden i sin ansökan om ett fortsatt omhändertagande ska ange hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta och vilka omständigheter som nämnden åberopar till stöd för sin ansökan samt att socialnämnden ska överlämna ansökan och handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten.

Förvaltningsrätten i Stockholm och *Förvaltningsrätten i Göteborg* anser att det behöver belysas ytterligare vilka skäl som ska göra sig gällande för att ett omhändertagande ska förlängas av domstolen. Regeringen konstaterar att förvaltningsrätten vid sin prövning ska ta ställning till om förutsättningarna för omhändertagande fortfarande är uppfyllda, samt om åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling m.m. Det ligger i sakens natur att ett fullständigt beslutsunderlag många gånger saknas i situationer då ett omedelbart omhändertagande blir aktuellt. I akuta situationer kan därför en tämligen hög grad av osäkerhet behöva accepteras. Vid tidpunkten för en ansökan om fortsatt omhändertagande kan situationen dock vara en annan. Socialnämnden har då i regel haft möjlighet att inhämta kompletterande underlag och färdigställa sin utredning. Det innebär att en mer allsidig prövning kan göras, bl.a. i fråga om sannolikhetskravet och risken för den unges hälsa eller utveckling.

Barnombudsmannen anser att den benämning som används i promemorian – fortsatt omedelbart omhändertagande – kan ge felaktiga associationer om att omhändertagandet endast kan pågå under en mycket kort akut fas. Regeringen delar Barnombudsmannens uppfattning och menar att ”fortsatt omhändertagande” är ett lämpligare uttryck. Benämningen ”omedelbart” bör vara förbehållen brådskande ingripanden, vilket inte är fallet i de nu aktuella situationerna.

Medgivande får lämnas med högst två månader åt gången

I promemorian föreslås att förvaltningsrätten ska kunna medge förlängning av ett omhändertagande med högst tre månader åt gången.

Ett omhändertagande är ett interimistiskt beslut i avvaktan på ett slutligt beslut i vårdfrågan. Det ska därför inte bestå längre tid än nödvändigt. Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med *Kammarrätten i Sundsvall*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Göteborg*, *Förvalt-*

ningsrätten i Linköping och samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet, att ett medgivande med upp till tre månader åt gången framstår som en förhållandevis lång tid. Tidsgränsen bör därför kortas något.

Av rättssäkerhetsskäl är det angeläget att ett medgivande om fortsatt omhändertagande blir föremål för regelbundna domstolsprövningar. Samtidigt måste systemet medge viss flexibilitet. Tidsgränsen för ett medgivande får därför inte vara alltför snäv. Enligt regeringens mening bör ett medgivande få lämnas med högst två månader åt gången. Det kan dock finnas anledning att lämna kortare medgivande än så, t.ex. då omständigheterna kring den unge ännu inte är tillräckligt utredda och domstolen vill avvakta socialnämndens ytterligare utredning innan den tar ställning till en längre tids omhändertagande. Ett annat exempel kan vara då behörig utländsk myndighet förväntas fatta beslut om den unge inom viss tid. Domstolen ska, utifrån den unges behov och omständigheterna i övrigt, bedöma vad som är lämplig tid i varje enskilt fall.

Bortre tidsgräns – ett år

JO påtalar att det skulle kunna uppstå situationer där hemvistlandet inte agerar skyndsamt för att en överföring av den unge ska ske. Ett omhändertagande skulle då, efter medgivande om förlängning, kunna pågå under längre tidsperioder. JO noterar att utredaren inte har berört frågan om behovet av en bortre tidsgräns i promemorian och anser att den bör analyseras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Ett omhändertagande är en tvångsåtgärd mot den unge. Förutsättningarna för att besluta om en sådan åtgärd bör framgå tydligt av LVU. Såsom JO påpekar kan det i vissa fall finnas anledning att låta omhändertagandet pågå en längre tidsperiod. Av rättssäkerhetsskäl bör denna period, enligt regeringens mening, inte vara obegränsad.

Syftet med ett omhändertagande är att den unge ska få skydd enligt LVU i avvaktan på åtgärder av behörig utländsk myndighet. Den unges vårdbehov kan dock se olika ut på kort och lång sikt. För att socialnämnden ska kunna planera och utforma vården på bästa sätt, är det angeläget att nämnden i varje enskilt fall bedömer utsikterna att snabbt kunna föra över ansvaret till behörig myndighet.

I vissa fall kan ansvaret föras över i princip omgående, medan det i andra fall kan ta relativt lång tid. Förutsättningarna skiljer sig åt i varje enskilt ärende. I flertalet ärenden torde dock ansvaret kunna föras över inom ett år från socialnämndens beslut. Regeringen anser därför att ett fortsatt omhändertagande ska få pågå under högst ett år i följd.

Det kan inte uteslutas att ansvaret ännu inte har kunnat föras över till behörig utländsk myndighet när tidsgränsen löper ut. Den unge riskerar då att stå utan nödvändig vård. Regeringen vill därför framhålla vikten av att socialtjänsten i en sådan situation arbetar aktivt med att motivera den unge och hans eller hennes vårdnadshavare att ta emot frivilliga insatser med stöd av SoL.

I detta sammanhang bör det även noteras att socialnämnden och domstolen vid varje ansökan om fortsatt omhändertagande ska göra en ny prövning av sin behörighet. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan behörigheten komma att förändras. Till exempel kan den unge

efter en längre tids vistelse i Sverige, sett tillsammans med övriga omständigheter runt honom eller henne, anses ha förvärvat hemvist i Sverige. Om svenska domstolar sedermera bedöms vara behöriga att besluta om beredande av vård, finns inget hinder mot att socialnämnden ansöker om att den unge ska beredas vård med stöd av 2 eller 3 § LVU.

Vårdens inriktning

Socialstyrelsen anser att det behöver klargöras vad som gäller för vårdens inriktning och utformning under omhändertagandet, särskilt i de situationer då omhändertagandet pågår under lång tid. *Socialstyrelsen* anför att barnet eller den unge inte får riskera att hamna i ett rättsosäkert läge och att det är av stor vikt att behovet av vård genomförs som planerat i avvaktan på att kontakter med den behöriga utländska myndigheten ska lösas. Enligt *Socialstyrelsen* är det också viktigt att en särbehandling inte sker i detta avseende jämfört med de barn och unga som anses ha sin hemvist i Sverige. Barnombudsmannen är kritisk till att utredaren i promemorian skriver att planeringen av barnets vård inte behöver bli lika omfattande vid en ansökan om medgivande till fortsatt omedelbart omhändertagande som vid ansökan om vård. Även om det naturligtvis är viktigt att regelbundet pröva omhändertagandet är det, enligt Barnombudsmannen, angeläget att utredningen inte endast fokuserar på kontakterna med de utländska myndigheterna utan även på en planering av barnets vård. Vidare anför *Unicef Sverige* att vid fördröjning och förlängning av omhändertagande måste bedömning av vårdinsatser och mer långsiktig skydd utredas på samma sätt som för barn med hemvist i Sverige.

I 10 § första stycket LVU anges att vården ska anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem. Av detta följer att bestämmelserna om vården, dvs. 10 § andra stycket till 20 § LVU, i tillämpliga delar även kommer att gälla den vård som ges efter ett beslut om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer. För vårdens innehåll och utformning gäller även bestämmelserna i SoL, vilket anges i 10 § andra stycket LVU.

Av 11 § första stycket LVU framgår att socialnämnden bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden. Exempelvis kan den unge placeras i ett familjehem eller hem för vård eller boende. Enligt 6 kap. 1 § tredje stycket SoL ansvarar socialnämnden för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Socialnämnden ska, utifrån den unges behov och situation, ta ställning till vårdens innehåll och utformning. Om omhändertagandet pågår en längre tid, behöver vården anpassas därefter. Även om omhändertagandet är en tillfällig åtgärd i avvaktan på att behörig utländsk myndighet vidtar åtgärder, ska utgångspunkten för vårdens innehåll och utformning alltid vara vad som är bäst för den unge.

Upphörande

Ett fortsatt omhändertagande ska inte bestå under längre tid än vad som behövs med hänsyn till den unges vårdbehov. Om socialnämnden bedömer att ett omhändertagande kan upphöra, bör nämnden genast besluta om

detta. Regeringen föreslår därför att det ska införas en bestämmelse som anger att socialnämnden, om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut bör även kunna meddelas av den rätt som prövar en fråga om vård enligt LVU. Det kan inträffa att den unge, t.ex. efter att ha varit föremål för fortsatt omhändertagande under en längre tid, bedöms ha förvärvat hemvist i Sverige och att svenska domstolar är behöriga att besluta om beredande av vård. Om socialnämnden då ansöker om vård, bör rätten kunna besluta att det fortsatta omhändertagandet ska upphöra. Vidare upphör ett omhändertagande om socialnämndens ansökan om fortsatt omhändertagande inte kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid.

Ett fortsatt omhändertagande upphör annars att gälla då behörig utländsk myndighet vidtagit de åtgärder som den anser lämpliga eller de åtgärder som situationen kräver. Det följer av artikel 20.2 i Bryssel II-förordningen respektive artiklarna 11.2–11.3 och 12.2–12.3 i 1996 års Haagkonvention.

Socialstyrelsen och Unicef Sverige anser att det behöver förtydligas vilka åtgärder som den utländska myndigheten behöver vidta innan ett omhändertagande kan upphöra. Vidare uppmärksammar *Kammarrätten i Göteborg*, Socialstyrelsen, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* samt *juridiska fakulteten vid Stockholms universitet* frågan vad som händer om den behöriga utländska myndigheten inte vidtar några åtgärder eller inte vidtar tillfredställande åtgärder som är förenliga med barnets bästa.

Regeringen konstaterar att det är den behöriga utländska myndigheten som ska ta ställning till vilka åtgärder som är lämpliga och behöver vidtas. Vilka åtgärder det blir frågan om beror också på vilka åtgärder den utländska myndigheten har att tillgå. Således kan inte regeringen precisera vilka åtgärder som krävs, utan det är en fråga som måste bedömas i varje enskilt fall. Den utländska myndigheten kan också bedöma att det inte behöver vidtas några åtgärder. Utrikesdepartementet, som är svensk centralmyndighet för Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention, kan hjälpa till i kontakten mellan socialnämnden och den utländska myndigheten.

Tidsbegränsat uppehållstillstånd – inget behov av följdändring

Migrationsverket anför i sitt remissvar att det bör övervägas om promemorians förslag föranleder en följdändring i 5 kap. 12 § utlänningslagen för att möjliggöra att tidsbegränsat uppehållstillstånd beviljas en utlänning som sannolikt skulle ha kunnat beredas vård enligt LVU om svenska domstolar hade varit behöriga, under den tid som ett omedelbart omhändertagande kan förväntas fortsätta.

I 5 kap. 12 § utlänningslagen anges att ett tidsbegränsat uppehållstillstånd får beviljas en utlänning som behöver vård enligt LVU. Av förarbetena framgår att bestämmelsen tar sikte på situationen där ett utländskt barn behöver vård enligt LVU. I sådana fall får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ges barnet under den tid som behövs för vården. Det är fråga om en principiell rätt till uppehållstillstånd. Omständigheterna kan dock i det enskilda fallet vara sådana att motsvarande vård kan ges i hemlandet och skäl att bevilja uppehållstillstånd i Sverige finns då inte, se positionen Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv

(prop. 1996/97:25 s. 286). Av bestämmelsens ordalydelse framgår att en utlännning som behöver vård enligt LVU får beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Avgörande vid prövningen av om ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska beviljas är alltså om den enskilde behöver vård enligt LVU, inte om den enskilde faktiskt kan beredas sådan vård enligt svensk lagstiftning. Enligt regeringens mening finns det inget behov av en följdändring i utlänningslagen.

Delegation av beslutanderätt

SKL uppmärksammar att det i promemorian inte förs några resonemang kring delegation av beslutanderätt i förhållande till de föreslagna bestämmelserna, däribland socialnämndens ansökan om fortsatt omhändertagande. SKL anser att frågan om delegation måste ses över.

I 6 kap. kommunallagen (2017:725), förkortad KL, finns allmänna bestämmelser om kommunala nämnders möjlighet till delegation av beslutanderätt. Dessa bestämmelser är tillämpliga även för socialnämnder, vilket framgår av 10 kap. 1 § SoL.

Enligt 6 kap. 37 § KL får en nämnd uppdra åt presidiet, ett utskott, en ledamot eller ersättare att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får även uppdra åt en anställd att besluta i vissa typer av ärenden. Beslutanderätten får dock, enligt 6 kap. 38 § KL, inte delegeras när det gäller bl.a. ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Vidare får en nämnd, enligt 6 kap. 39 § KL, uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

I 10 kap. 4 och 5 §§ SoL finns särskilda bestämmelser om möjligheten till delegation när det gäller vissa ärenden inom socialnämndens ansvarsområde. Enligt 10 kap. 4 § SoL får uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ett antal angivna ärenden, däribland vissa ärenden enligt LVU.

SKL har i en skrivelse till Socialdepartementet den 9 oktober 2017 (S2018/01596/FST) påpekat behovet av en översyn av delegationsbestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL. Målsättningen med en sådan översyn bör enligt SKL vara att beslut enligt 14 § andra stycket 1 och 2 LVU, dvs. hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsningar, ska kunna delegeras till utskott.

JO har i beslut den 21 december 2017 (dnr 7984–2016), som överlämnats till Socialdepartementet och Finansdepartementet, delat SKL:s bedömning att det finns anledning att göra en översyn av möjligheten att delegera beslut enligt LVU. JO är dock tveksam till om en ändring av bestämmelsen i 10 kap. 4 § SoL skulle få avsedd effekt. En översyn av delegationsbestämmelserna bör, enligt JO:s mening, även innefatta bestämmelserna i KL.

Det pågår en översyn av SoL (dir. 2017:39) och utredningen, som antagit namnet Framtidens socialtjänst, har genom tilläggsdirektiv (dir. 2018:69) den 19 juli 2018 fått i uppdrag av regeringen att analysera och se över socialnämndens möjlighet att delegera beslutanderätt i ärenden

som rör bl.a. LVU i enlighet med 10 kap. 4 § SoL. I uppdraget ingår även att analysera och se över socialnämndens delegationsmöjligheter i andra avseenden. Utredningen ska föreslå de författningsändringar som är nödvändiga. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 juni 2020. Mot denna bakgrund tas inte frågan om hand i denna lagrådsremiss.

5.5 Handläggning av ansökan om fortsatt omhändertagande

Regeringens förslag: Förvaltningsrätten ska ta upp ett mål om fortsatt omhändertagande till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan kom in.

I mål och ärenden om fortsatt omhändertagande och upphörande av fortsatt omhändertagande ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

I mål om fortsatt omhändertagande ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om någon part begär det.

Regeringens bedömning: Ansökan om fortsatt omhändertagande bör prövas av en fullsuttet rätt.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås att en ansökan om fortsatt omhändertagandet ska prövas så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då ansökan och handlingarna kom in till rätten. I promemorian föreslås vidare att mål om fortsatt omhändertagande ska kunna avgöras av en lagfaren domare. I promemorian föreslås ingen bestämmelse om muntlig förhandling i mål om fortsatt omhändertagande.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att det i vissa fall torde vara obehövligt att förordna offentligt biträde för vårdnadshavarna. Även *Förvaltningsrätten i Malmö* uppmärksammar denna fråga. Vad gäller tiden för domstolens handläggning, anser *Förvaltningsrätten i Umeå* att det bör övervägas om inte denna bör vara längre eller att rekvisitet synnerliga hinder mjukas upp. *Förvaltningsrätten i Linköping* föreslår att det ska räcka med särskilda skäl för att förlänga prövotiden vid internationella omhändertaganden. Vidare framhåller *Kammarrätten i Göteborg* och *Förvaltningsrätten i Linköping* att det inte finns någon rätt till muntlig förhandling vid ansökan om fortsatt omhändertagande samt att rätten är domför med en lagfaren domare ensam. Kammarrätten anser att det måste finnas en rätt till muntlig förhandling i förlängningsfallen samt motsätter sig att rätten i dessa mål ska vara domför med en lagfaren domare ensam.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Offentligt biträde för vårdnadshavare

Av 39 § första stycket LVU framgår att offentligt biträde ska förordnas i mål och ärenden angående omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. Det framgår även att offentligt biträde ska förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

I promemorian föreslås att offentligt biträde även ska förordnas i mål om fortsatt omhändertagande. *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Förvaltningsrätten i Malmö* pekar på att det i dessa mål kan uppkomma praktiska svårigheter vad gäller rätten till offentligt biträde för vårdnadshavare. Förvaltningsrätten i Stockholm anför att det i fall där det finns en internationell aspekt kan vara oklart vem eller vilka som är den unges vårdnadshavare. Enligt förvaltningsrätten är det inte helt ovanligt att det finns uppgifter om ”förälder eller föräldrar” men att det kan ta tid för socialnämnden att utreda vem eller vilka som har vårdnaden. Särskilt problematiskt är detta i fall då endast den unge befinner sig i Sverige och vårdnadshavarna är kvar i det förmodade hemvistlandet. Förvaltningsrätten anser att det i dessa fall ofta torde vara obehövt att förordna offentligt biträde för vårdnadshavarna.

Regeringen konstaterar att beslut om fortsatt omhändertagande är en ingripande åtgärd. Av rättssäkerhetsskäl är det därför angeläget att såväl den unge som hans eller hennes vårdnadshavare har rätt till offentligt biträde. Även om det i vissa mål kan vara tidskrävande och förenat med praktiska svårigheter att utreda vem eller vilka som är vårdnadshavare, anser regeringen att detta i sig inte är tillräcklig grund för att begränsa vårdnadshavarnas rätt till offentligt biträde. Regeringen föreslår därför att offentligt biträde ska förordnas i mål och ärenden om fortsatt omhändertagande och upphörande av fortsatt omhändertagande för den som åtgärden avser och för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Skyndsam prövning

Av 7 § andra stycket LVU framgår att förvaltningsrätten ska pröva ett beslut om omedelbart omhändertagande så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten. I promemorian föreslås att motsvarande ska gälla vid ansökan om fortsatt omhändertagande. Begreppet synnerliga hinder ska, enligt promemorian, ha samma innebörd som i 7 § LVU. I promemorian anför dock att det kan inträffa att sådant hinder uppkommer oftare i mål med internationella inslag. Handläggningen kan fördröjas på grund av omständigheter som ligger utanför socialnämndens och förvaltningsrättens kontroll, exempelvis då kontakten med utländska myndigheter tar lång tid eller då handlingar som tillförs målet måste översättas.

Förvaltningsrätten i Linköping påpekar att uttrycket synnerliga hinder innebär att det krävs mycket starka skäl för att domstolarna ska förlänga den tid inom vilken de ska pröva den aktuella frågan. Förvaltningsrätten instämmer i bedömningen att hinder mot att ta upp mål till prövning inom

en vecka troligen uppkommer oftare till följd av behov av översättning, tolkning, delgivningsproblem, kontakter med personer och myndigheter utomlands etc. För att rekvisitet ”synnerliga hinder” inte ska riskera att urholkas föreslår förvaltningsrätten att det i stället ska räcka med ”särskilda skäl” för att förlänga prövotiden vid internationella omhändertaganden. Även *Förvaltningsrätten i Umeå* anser att det bör övervägas om inte handläggningstiden bör vara längre, eller att rekvisitet synnerliga hinder mjukas upp.

Enligt regeringens mening är det angeläget att en ansökan om fortsatt omhändertagande prövas skyndsamt. Den unge och hans eller hennes vårdnadshavare har ett berättigat intresse av att få till stånd en skyndsamt domstolsprövning. Samtidigt måste det beaktas att det i dessa mål ofta kan förekomma olika hinder som försenar handläggningen. Därför är det inte rimligt att uppställa krav på kort handläggningstid i kombination med begränsad möjlighet till förlängning. Enligt regeringens mening bör utgångspunkten i stället vara det skyndsamhetskrav som föreskrivs i 34 § LVU. Där framgår att förvaltningsrätten, om den unge är omhändertagen eller om ett tillfälligt flyttningsförbud har meddelats, ska ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om vård eller flyttningsförbud kom in. Förvaltningsrätten får förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt. Mot denna bakgrund anser regeringen att 34 § LVU ska utvidgas till att omfatta även ansökan om fortsatt omhändertagande.

Ansökan om fortsatt omhändertagande prövas av fullsuttet rätt

Av 17 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, förkortad LAFD, följer att en förvaltningsrätt som huvudregel är domför med en lagfaren ledamot och tre nämndemän. Det finns dock flera undantag, bl.a. föreskrivs i 18 § att förvaltningsrätten i mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU är domför med en lagfaren domare ensam, om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttet rätt. I promemorian föreslås att 18 § LAFD även ska omfatta mål om ansökan om fortsatt omhändertagande, dvs. att dessa mål ska kunna avgöras av en lagfaren domare ensam.

Enligt Förvaltningsrätten i Linköping kan det ifrågasättas om det är lämpligt att ställa lägre krav på prövningen för frihetsberövanden som är längre än 4 veckor i internationella situationer jämfört med i nationella situationer.

Vid en jämförelse kan det konstateras att en ansökan om beredande av vård i förvaltningsrätten ska prövas av en lagfaren domare och tre nämndemän. Prövningen av en sådan ansökan skiljer sig visserligen något från den prövning som ska göras av en ansökan om fortsatt omhändertagande, men det finns också likheter. Vid tidpunkten för en ansökan om fortsatt omhändertagande har socialnämnden i regel haft möjlighet att inhämta kompletterande underlag och färdigställa sin utredning. Det innebär att en mer allsidig prövning kan göras, bl.a. i fråga om sannolikhetskravet och risken för den unges hälsa eller utveckling. Mot denna bakgrund och i syfte att inte uppställa omotiverade skillnader jämfört med nationella situationer, anser regeringen att mål om fortsatt omhändertagande får anses vara av sådant kvalificerat slag att de bör prövas av

fullsutten rätt. Således bör det inte göras något tillägg i 18 § LAFD för dessa mål.

Kammarrätten i Göteborg anför att det inte heller i kammarrätten efter överklagande kommer att delta nämndemän, vilket följer av 37 § LVU. Med hänsyn till att det kan röra sig om mycket långa vårdtider är detta, enligt kammarrätten, en kraftig avvikelse från vad som gäller för omhändertaganden utan internationella inslag. Kammarrätten anser att en sådan skillnad inte kan godtas.

Av 37 § LVU följer att nämndemän som huvudregel ska ingå i kammarrätten vid prövning av mål enligt LVU. Undantag har dock gjorts för mål om omedelbart omhändertagande och tillfälligt flyttningsförbud. I promemorian föreslås inga ändringar i 37 § LVU. Regeringen föreslår inte heller några ändringar i 37 § LVU. Det innebär att det ska ingå nämndemän vid mål om fortsatt omhändertagande.

Krav på muntlig förhandling

Av 35 § första stycket LVU framgår att förvaltningsrätten och kammarrätten, i mål om beredande eller upphörande av vård eller om flyttningsförbud, ska hålla muntlig förhandling om detta inte är uppenbart obehövt. Muntlig förhandling ska alltid hållas, om någon part begär det. Parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

I promemorian föreslås ingen ändring av denna bestämmelse. Det innebär att förslaget inte medför krav på muntlig förhandling vid ansökan om fortsatt omhändertagande. *Sveriges advokatsamfund* anser att en prövning om fortsatt omhändertagande alltid ska ske inför förvaltningsrätten vid en muntlig process. Även *Kammarrätten i Göteborg* anser att det måste finnas en rätt till muntlig förhandling i förlägningsfallen.

Beslut om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen är en ingripande åtgärd. Av rättssäkerhetsskäl och för att inte uppstå omotiverade skillnader i förhållande till nationella situationer, anser regeringen att det bör föreskrivas en rätt till muntlig förhandling i dessa mål.

5.6 Överklagande

Regeringens förslag: Socialnämndens beslut i fråga om upphörande av fortsatt omhändertagande ska få överklagas.
--

Promemorians bedömning överensstämmer i sak med regeringens förslag. Enligt promemorian finns dock inget behov av lagändring eftersom det, enligt den bedömning som görs i promemorian, är möjligt att enligt 41 § LVU överklaga ett beslut av socialnämnden om ett fortsatt omhändertagande.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Kammarrätten i Sundsvall*, *Förvaltningsrätten i Umeå* och *Förvaltningsrätten i Göteborg*, framhåller att möjligheten till överklagande behöver förtydligas i lagtexten. Vidare framhåller *Socialstyrelsen* att socialnämnden, vid en begäran om att omhändertagandet ska upphöra, har en skyldighet att inleda en utredning

enligt 11 kap. 1 § SoL och fatta ett formellt beslut i frågan. Även *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* uppmärksammar denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: När rätten har fastställt ett beslut om omedelbart omhändertagande är socialnämnden skyldig att fortlöpande pröva om omhändertagandet ska bestå. Såsom påpekas av *Socialstyrelsen* och *IVO* har socialnämnden en skyldighet att, vid en begäran om att ett omhändertagande ska upphöra, inleda utredning och fatta ett formellt beslut i frågan.

Av 41 § första stycket 2 LVU framgår att socialnämndens beslut får överklagas hos förvaltningsrätten när nämnden har beslutat i fråga om fortsatt vård med stöd av lagen. Bestämmelsen avser vård enligt 2 eller 3 § LVU. I promemorian anförts att i de fall socialnämnden fattar ett formellt beslut om att ett omhändertagande ska fortsätta, får beslutet anses vara ett beslut om att vården ska fortsätta, vilket kan överklagas enligt 41 § LVU. Flera remissinstanser har synpunkter i denna fråga och anser att överklagandemöjligheten bör förtydligas.

Regeringen instämmer med remissinstanserna att överklagandemöjligheten i 41 § LVU bör förtydligas. Regeringen föreslår därför ett tillägg som klargör att socialnämndens beslut i fråga om upphörande av ett fortsatt omhändertagande får överklagas. Rätten att överklaga gäller även i sådana fall då socialnämnden mot någon av parternas vilja, t.ex. en av vårdnadshavarna, beslutar att omhändertagandet ska upphöra.

5.7 Ingen upplysningsbestämmelse i LVU om Bryssel II-förordningen eller lagen om 1996 års Haagkonvention

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en upplysningsbestämmelse i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga som hänvisar till lagen om 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att det i LVU ska upplysas om att det finns tillämpliga bestämmelser i lagen om 1996 års Haagkonvention och Bryssel II-förordningen.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten av remissinstanserna har inte framfört några invändningar mot promemorians förslag. *Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet* anför att det även finns andra särskilda bestämmelser som kan ha betydelse. Som exempel nämns 22 § lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn (verkställighetslagen).

Skälen för regeringens bedömning: I Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention finns bestämmelser som ska beaktas vid handläggningen av LVU-ärenden med internationell anknytning. Till exempel följer det av artikel 20.2 i Bryssel II-förordningen att ett omedelbart omhändertagande som vidtas som en brådskande åtgärd enligt artikel 20.1 ska upphöra att gälla när den behöriga utländska myndigheten har vidtagit ”de åtgärder den anser lämpliga”. Det är fråga om en EU-rättslig förordningsbestämmelse som är direkt tillämplig.

Motsvarande regler finns också i lagen om 1996 års Haagkonvention. I situationer då ett omedelbart omhändertagande beslutas med stöd av den behörighet som följer av artikel 11 eller 12 i konventionen ska det omedelbara omhändertagandet upphöra när den behöriga utländska myndigheten har ”vidtagit de åtgärder som situationen kräver”. När det omhändertagna barnet har sin hemvist i en icke fördragsslutande stat gäller det sagda enligt dessa artiklar i konventionen först då den behöriga utländska myndighetens åtgärder erkänns i Sverige.

I Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention finns även andra bestämmelser som är viktiga att beakta vid handläggningen av ett LVU-ärende med internationell anknytning. Om talan väcks vid en svensk domstol som inte är behörig enligt Bryssel II-förordningen och det finns en behörig domstol i en annan medlemsstat, ska den svenska domstolen enligt artikel 17 i förordningen självant förklara sig obehörig.

Vidare finns det i Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska domar och beslut som kan innebära att utländska myndigheters beslut ska få effekt här i landet.

I promemorian föreslås att det i LVU ska införas en upplysningsbestämmelse som upplyser om att det finns tillämpliga bestämmelser i Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention. Regeringen konstaterar dock, i likhet med *juridiska fakulteten vid Stockholms universitet*, att det även finns andra särskilda bestämmelser som kan ha betydelse i LVU-ärenden med internationell anknytning, t.ex. 22 § verkställighetslagen. Där framgår bl.a. att rätten, om det i ett mål om vårdnad om barn eller i ett mål om vård av barn enligt LVU framkommer att ansökan har gjorts om överflyttning av barnet enligt Haagkonventionen, inte får besluta i frågan om vårdnaden eller vården förrän denna ansökan har prövats. Med hänsyn till detta samt till att det kan vara problematiskt att enbart lämna en allmän hänvisning till de aktuella regelverken, anser regeringen att den föreslagna upplysningsbestämelsen inte bör införas.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Föreslagna lagändringar ska träda i kraft den 1 september 2019.

Regeringens bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2018. Det bedöms inte behövas några särskilda övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte yttrat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår därför den

1 september 2019 som ikraftträdandedag. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

7 Konsekvenser

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför inte annat än marginella kostnadsökningar för kommunerna och domstolarna. Samma sak gäller statens kostnader för rättshjälp.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten av de remissinstanser som yttrar sig i frågan instämmer i promemorians bedömning att förslagen inte medför annat än marginella kostnadsökningar för domstolarna och kommunerna. Detsamma gäller statens kostnader för rättshjälp.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) gör bedömningen att förslagen inte innebär några nya uppgifter för socialnämnderna utan att det handlar om förtydliganden av nuvarande rättsläge. SKL anför dock att socialnämnderna kommer att hantera en ny form av ansökningar till förvaltningsdomstol. Eventuella kostnadsökningar med anledning av detta bedöms som marginella. SKL uppger även att de föreslagna regeländringarna inte kommer att leda till några besparingar för kommunerna.

Ett antal remissinstanser ifrågasätter eller motsätter sig dock promemorians bedömning att förslagen inte medför annat än marginella kostnadsökningar. Det gäller bl.a. *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Botkyrka kommun*, *Göteborgs kommun*, *Malmö kommun*, *Trosa kommun* och *Föreningen Sveriges socialchefer*. Vidare anför *Statens institutionsstyrelse (SiS)* att förslagen kan medföra ett ökat antal ansökningar om placeringar på SiS institutioner.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen innebär ett förtydligande av bestämmelserna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, när det gäller socialnämndens möjligheter att omedelbart omhänderta barn i vissa internationella situationer. Genom förslagen säkerställs att socialnämnden i akuta lägen kan ingripa till skydd för varje barn som vistas i Sverige, oavsett vilken anknytning han eller hon har till Sverige.

En tydlig lagstiftning skapar förutsättningar för en enhetlig och förutsägbar rättstillämpning, vilket i förlängningen kan bidra till en effektivare handläggning hos socialnämnderna och förvaltningsdomstolarna. Det kan i sin tur bidra till vissa besparingar på sikt.

Förslagen berör en begränsad grupp barn. Av promemorian framgår att det, enligt uppgifter som inhämtats från SKL, under de senaste åren typiskt verkar ha funnits ett eller ett par ärenden per år hos socialnämnderna i de större kommunerna. Företrädare för SKL har uppgett att det utifrån de kontakter organisationen haft med enskilda kommuner inte finns något

som tyder på att socialnämnderna i landet för närvarande skulle avstå från att besluta om omedelbart omhändertagande i sådana fall som kommer att omfattas av förslagen. Att nämnderna beslutar om omedelbart omhändertagande redan i dag, trots att rättsläget är oklart, stämmer även överens med SKL:s rekommendationer. Mot denna bakgrund anser regeringen att förslagen inte kan förväntas leda till någon märkbar ökning av antalet omedelbara omhändertaganden.

Ett antal remissinstanser ifrågasätter eller motsätter sig promemorians bedömning att förslagen inte medför annat än marginella kostnadsökningar. Det gäller bl.a. *Göteborgs kommun* och *Malmö kommun* som framför att förslagen innebär ökat ansvar och ytterligare arbetsuppgifter för socialnämnden och därmed ökade kostnader.

Regeringen konstaterar att socialnämnden redan i dag har ett särskilt ansvar för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Genom förslagen förtydligas att socialnämnden kan besluta om omedelbart omhändertagande även i vissa internationella situationer. Detta förtydligande kan inte anses medföra något ökat ansvar eller ytterligare arbetsuppgifter för socialnämnden.

Ett omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer ska normalt innebära att ansvaret för barnet snabbt överförs till behörig utländsk myndighet. Genom överföringen avslutas socialnämndens ansvar för de insatser som barnet behöver. Ett ärende enligt den föreslagna regleringen innebär därför inte i sig nödvändigtvis högre kostnader för kommunen än om barnet i stället hade erbjudits andra sociala insatser.

Statens institutionsstyrelse (SiS) anför att förslagen kan medföra ett ökat antal ansökningar om placeringar på SiS institutioner och att eventuella konsekvenser för SiS därför bör analyseras och beskrivas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

I enlighet med 11 § LVU beslutar socialnämnden hur vården ska ordnas och var den unge ska vistas under vårdtiden. De barn som blir föremål för omedelbart omhändertagande enligt den föreslagna bestämmelsen kan placeras i familjehem, på hem för vård- eller boende eller i stödboende. Såsom framgår ovan rör det sig om en begränsad grupp barn. Antalet omedelbara omhändertaganden förväntas inte heller öka i någon märkbar omfattning. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att förslagen inte bör leda till några direkta konsekvenser för SiS.

Vidare innebär förslagen att det i mål om fortsatt omhändertagande uppställs krav på muntlig förhandling och offentligt biträde. Målen ska prövas skyndsamt och av fullsuttet rätt. Eftersom mål om fortsatt omhändertagande ska prövas regelbundet, kan dessa förslag komma att medföra vissa kostnadsökningar för förvaltningsdomstolarna. Med hänsyn till att det endast bedöms handla om ett fåtal mål per år, torde dessa kostnader vara försumbara.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att förslagen inte medför annat än marginella ekonomiska konsekvenser för kommunerna och domstolarna. Samma sak gäller statens kostnader för rättshjälp. Eventuella kostnadsökningar ryms därför inom befintliga ekonomiska ramar. Regeringen anser att förslagen inte heller i övrigt kan antas ha några tydliga ekonomiska konsekvenser för myndigheter, landsting, företag eller andra enskilda.

7.2 Konsekvenser för barn

Regeringens bedömning: Genom förslagen säkerställs barnets rätt till skydd, oavsett vilken anknytning barnet har till Sverige. Förslagen innebär att socialnämndens ansvar förtydligas vilket stärker rätts-säkerheten för barnet.

Promemorians bedömning överensstämmer huvudsakligen med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Den övervägande majoriteten av de remissinstanser som yttrar sig i frågan anser att förslagen säkerställer att socialnämnden snabbt kan ingripa i akuta situationer till skydd för barn och unga som vistas i Sverige och att förslagen stärker rättssäkerheten. Flera remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen*, *Stockholms universitet*, *Ängelholms kommun*, *Föreningen Sveriges Socialchefer*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset*, *Unicef* och *Rädda barnen*, hänvisar till hur förslagen överensstämmer med barnets rättigheter enligt barnkonventionen.

Socialstyrelsen uppger att det i promemorian saknas en utförlig barnkonsekvensanalys.

Skälen för regeringens bedömning: Förslaget innebär ett förtydligande av att bestämmelserna om omedelbart omhändertagande i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) ska gälla även i vissa internationella situationer. På så sätt säkerställs att socialnämnden i akuta lägen kan ingripa till skydd för varje barn som vistas i Sverige, oavsett hur stark anknytning han eller hon har till Sverige. Därmed stärks skyddet för barn som far illa eller riskerar att fara illa. Det stärker även rättssäkerheten för barn eftersom rättsläget tidigare varit oklart.

Förslaget innebär även att det införs nya bestämmelser om fortsatt omhändertagande, bl.a. föreslås att ett fortsatt omhändertagande ska bli föremål för regelbundna domstolsprövningar och att det fortsatta omhändertagandet som längst får pågå i ett års tid. Vidare införs krav på skyndsam prövning i förvaltningsrätt, rätt till offentligt biträde och krav på muntlig förhandling i förvaltningsrätten och kammarrätten. Även genom dessa förslag stärks rättssäkerheten.

Genom förslagen säkerställs barnets rätt till skydd oavsett vilken anknytning barnet har till Sverige, vilket överensstämmer med artikel 2 i barnkonventionen. Av artikel 2 i konventionen framgår att konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt. Enligt artikel 20 i barnkonventionen har barn som berövas sin familjemiljö rätt till särskilt skydd och stöd från staten. För det fall att ett omhändertagande pågår under en längre tid är det viktigt att vårdens innehåll och utformning anpassas därefter.

7.3 Konsekvenser för jämställdheten

Regeringens bedömning: Förslagen har inte några avgörande konsekvenser för jämställdheten.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* efterlyser en analys över vilka konsekvenser förslagen får för jämställdheten och utifrån ett hbtq-perspektiv.

Skälen för regeringens bedömning: Ett jämställdhetspolitiskt delmål är att mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, ska upphöra. Det är tänkbart att förslagen kommer att kunna tillämpas i situationer där barn riskerar utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck.

Av promemorian framgår att det saknas närmare uppgifter om hur stor andel av de unga som berörs av förslagen som är flickor och pojkar respektive kvinnor och män. Emellertid framgår att det, enligt uppgifter som inhämtats från SKL, under de senaste åren typiskt verkar ha funnits ett eller ett par ärenden per år hos socialnämnderna i de större kommunerna. Förslagen berör med andra ord endast en mycket begränsad grupp barn.

Mot denna bakgrund kan förslagen, enligt regeringens mening, inte anses ha några avgörande konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar. Förslagen bedöms inte heller ha några avgörande konsekvenser utifrån ett hbtq-perspektiv.

7.4 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför inte några konsekvenser för de övriga områden som anges i 14 och 15 §§ kommittéförordningen.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser uttalar sig specifikt om de förslag som är aktuella här.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen bedöms inte ha några betydande konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen innebär inte heller, i likhet med vad som framgår av avsnitt 7.1, några nya uppgifter eller skyldigheter för kommunerna vilket gör att regeringen inte bedömer att de påverkar den kommunala självstyrelsen.

8 Författningskommentar

6 § Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och
2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

I sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt denna lag får socialnämnden besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas, om

*1. det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård, och
2. åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.*

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart ska omhändertas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.

I paragrafen tydliggörs att socialnämnden får besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas i vissa internationella situationer även då svenska domstolar inte är behöriga att fatta beslut om beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). För att ett beslut om omedelbart omhändertagande ska kunna fattas räcker det inte att det finns internationell behörighet. Det måste också finnas stöd i den nationella materiella rätten, dvs i LVU.

Ett nytt *andra stycke* införs i paragrafen som tydliggör att socialnämnden får besluta att den som är under 18 år ska omedelbart omhändertas om det, i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU, är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård och åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Typiskt sett rör det sig om situationer då den unge vistas i Sverige men inte har sin hemvist här. Den omständigheten att det i ett enskilt fall finns internationella aspekter innebär dock inte att svenska domstolar alltid saknar behörighet att besluta om beredande av vård enligt LVU. Svenska domstolar kan ha allmän, oinskränkt internationell behörighet att besluta om vård med stöd av LVU för unga som vistas i Sverige trots att det finns internationella inslag i ärendet. Det gäller exempelvis unga som är att betrakta som flyktningbarn enligt rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). Det gäller t.ex. också unga vilkas hemvist inte kan fastställas, vilket kan vara fallet om den unge flyttar mellan olika länder utan att ha någon fast punkt i ett bestämt land. I dessa fall ger redan nuvarande bestämmelser i 6 § LVU

stöd för att vid behov ingripa med ett beslut om omedelbart omhändertagande. Vidare har socialnämnden i dessa fall samma rättsliga möjligheter att följa upp det omedelbara omhändertagandet med en ansökan om beredande av vård enligt LVU som i ärenden utan internationella aspekter.

För att socialnämnden ska få fatta ett beslut om omedelbart omhändertagande i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU krävs, enligt *andra stycket 1*, att ”det är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas vård enligt LVU”. Med detta avses att det är sannolikt att kriterierna för tvångsvård enligt 2 eller 3 § LVU är uppfyllda och att det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av dennes vårdnadshavare och när den unge fyllt 15 år av honom eller henne själv (1 § andra stycket LVU). Socialnämnden behöver alltså göra en sannolikhetsbedömning utifrån det hypotetiska antagandet att svenska domstolar är behöriga att besluta om beredande av vård.

För att socialnämnden ska få fatta ett beslut om omedelbart omhändertagande i de ovan nämnda internationella situationerna krävs vidare, enligt *andra stycket 2*, att åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Formuleringen ”behörig utländsk myndighet” innefattar även en behörig utländsk domstol. Med formuleringen ”den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras” avses samma omständigheter som i paragrafens första stycke 2 (jfr prop. 1979/80:1 s. 589 f).

I *tredje och fjärde styckena* har det endast gjorts språkliga korrigeringar men dessa stycken är också tillämpliga vid omedelbart omhändertagande enligt *andra stycket*.

8 § Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, ska socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge

1. ska beredas vård med stöd av denna lag, eller
2. ska fortsatt omhändertas med stöd av 9 a §.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.

Paragrafen delas upp i två stycken och i första stycket införs en punktuppställning. *Första stycket 1* motsvarar första stycket första meningen i den nuvarande lydelsen.

Bestämmelsen i *första stycket 2* är ny och anger den tidsfrist som gäller socialnämndens ansökan till förvaltningsrätten om fortsatt omhändertagande i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU. Tidsfristen är densamma som gäller i dag vid socialnämndens ansökan om vård med stöd av LVU (se första stycket 1). Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, ska socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen. Tidsfristen räknas från dagen för det

faktiska omhändertagandet och inte från beslutsdatum. Ansökan ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tidsfristen har gått ut (se prop. 1979/80:1 s. 592).

Andra stycket motsvarar första stycket andra meningen i den nuvarande lydelsen. I enlighet med vad som gäller vid ansökan om beredande av vård ska förvaltningsrätten kunna medge förlängning av ansökningstiden vid ansökan om fortsatt omhändertagande om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt. Förvaltningsrätten bör dock vara restriktiv i fråga om att medge förlängning (se prop. 1989/90:28 s. 77 och 111).

9 § Ett omedelbart omhändertagande upphör

1. om ansökan om vård *eller ansökan om fortsatt omhändertagande* inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § *första stycket* och inte heller förlängning av tiden har begärts eller

2. när rätten avgör frågan om vård *eller frågan om fortsatt omhändertagande*.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande får inte verkställas om den unge är häktad.

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, ska socialnämnden besluta att detta genast ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård *eller en fråga om fortsatt omhändertagande* med stöd av lagen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.

Paragrafen anger de omständigheter som innebär att ett omedelbart omhändertagande upphör.

Första stycket 1 har ändrats på så sätt att även de fall då ansökan om fortsatt omhändertagande inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § *första stycket* och inte heller förlängning av denna tid har begärts ska ett omedelbart omhändertagande upphöra (se kommentaren till 8 §). Även *första stycket 2* har ändrats på så sätt att även när rätten avgör frågan om fortsatt omhändertagande upphör det omedelbara omhändertagandet (se kommentaren till 9 a §).

Andra stycket är oförändrat men gäller även beslut om omedelbart omhändertagande som grundar sig på 6 § andra stycket.

Tredje stycket anger att om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande ska socialnämnden besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut får också meddelas av den domstol som prövar ärendet. Ändringen i tredje stycket innebär att domstolen får meddela ett sådant beslut även i de fall då de prövar en fråga om fortsatt omhändertagande.

Därutöver gäller att ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § andra stycket ska alltid upphöra när behörig utländsk myndighet har vidtagit de åtgärder som den anser är lämpliga. Det följer av artikel 20.2 i Bryssel II-förordningen respektive artiklarna 11.2–3 och 12.2–3 i den i Haag den 19 oktober 1996 dagtecknade konventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldraansvar och åtgärder till skydd för barn (1996 års Haagkonvention).

9 a § Förvaltningsrätten får medge att ett omhändertagande ska fortsätta (*fortsatt omhändertagande*) om det finns förutsättningar för ett omhändertagande enligt 6 § *andra stycket* och

1. socialnämnden har ansökt om fortsatt omhändertagande inom den tid som anges i 8 § första stycket,

2. tiden för ett beslut om förlängd tidsfrist enligt 8 § andra stycket inte har löpt ut, eller

3. tiden för ett gällande beslut om fortsatt omhändertagande inte har löpt ut.

Om ansökan har kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid får omhändertagandet fortsätta i avvaktan på förvaltningsrättens beslut.

Ett medgivande om fortsatt omhändertagande får lämnas för högst två månader åt gången, räknat från den dag då domstolen meddelar beslut i frågan. Ett fortsatt omhändertagande får pågå under högst ett år i följd.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5.4.

I första stycket anges vad som krävs för att förvaltningsrätten ska få medge att ett omhändertagande ska fortsätta (fortsatt omhändertagande).

För att förvaltningsrätten ska få medge ett fortsatt omhändertagande krävs att förutsättningarna för ett omedelbart omhändertagande enligt bestämmelsen i 6 § andra stycket föreligger. Det innebär att det, i sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård enligt LVU, är sannolikt att den unge skulle ha behövt beredas sådan vård och att åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras (se kommentaren till 6 §). Enligt 6 § andra stycket får socialnämnden besluta att den som är under 18 år får omedelbart omhändertas. Det innebär att förvaltningsrätten endast får medge att den unge ska vara fortsatt omhändertagen fram till den dag den unge fyller 18 år. Det ligger i sakens natur att ett fullständigt beslutsunderlag många gånger saknas i situationer då ett omedelbart omhändertagande blir aktuellt. I akuta situationer kan därför en tämligen hög grad av osäkerhet behöva accepteras. Vid tidpunkten för en ansökan om fortsatt omhändertagande är situationen dock ofta en annan. Socialnämnden har då i regel haft möjlighet att inhämta kompletterande underlag och färdigställa sin utredning. Det innebär att en mer allsidig prövning kan göras, bl.a. i fråga om sannolikhetskravet och risken för den unges hälsa eller utveckling.

För att förvaltningsrätten ska få medge ett fortsatt omhändertagande krävs också enligt första stycket *första punkten* att socialnämnden har ansökt om fortsatt omhändertagande inom den tid som anges i 8 § första stycket, eller enligt *andra punkten*, att tiden för ett beslut om förlängd tidsfrist enligt 8 § andra stycket inte har löpt ut eller, enligt *tredje punkten*, att tiden för ett gällande beslut om fortsatt omhändertagande inte har löpt ut. I det fall socialnämnden ansöker om fortsatt omhändertagande för första gången, dvs. när den unge är omedelbart omhändertagen, måste socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge ska vara fortsatt omhändertagen om inte förvaltningsrätten har medgett förlängning av denna tid (8 §). Om ett fortsatt omhändertagande redan pågår måste en ansökan från socialnämnden om att omhändertagandet ska fortsätta komma in till förvaltningsrätten innan tiden för det gällande omhändertagandet har löpt ut.

Av *andra stycket* framgår att omhändertagandet får fortsätta i avvaktan på förvaltningsrättens beslut under förutsättning att ansökan har kommit in till förvaltningsrätten inom föreskriven tid.

Av *tredje stycket* framgår att ett medgivande om fortsatt omhändertagande får lämnas för högst två månader åt gången räknat från den dag domstolen meddelar beslut i frågan. Det ankommer på domstolen att, utifrån den unges behov och omständigheterna i övrigt, bedöma vad som är lämplig tid i varje enskilt fall. Enligt *tredje stycket andra meningen* ska ett fortsatt omhändertagande få pågå under högst ett år i följd.

9 b § *Socialnämnden ska i ansökan om ett fortsatt omhändertagande ange hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta och vilka omständigheter som nämnden åberopar till stöd för ansökan. Tillsammans med ansökan ska socialnämnden överlämna handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten.*

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5.4.

Socialnämnden ska i sin ansökan om ett fortsatt omhändertagande ange hur lång tid omhändertagandet behöver fortsätta enligt nämndens bedömning. Eftersom det är en utländsk myndighet som har att slutligt råda över vården av den unge, är det angeläget att nämnden skyndsamt identifierar behörig utländsk myndighet och inleder ett samarbete för att på bästa sätt ta tillvara den unges behov. Socialnämnden kan i detta avseende ta hjälp av Utrikesdepartementet som är svensk centralmyndighet för Bryssel II-förordningen och 1996 års Haagkonvention.

I paragrafen anges vidare att socialnämnden ska ange de omständigheter som nämnden åberopar till stöd för sin ansökan. Med detta avses såväl de omständigheter som utgör grund för det fortsatta omhändertagandet samt de omständigheter som ligger till grund för socialnämndens bedömning av hur länge omhändertagandet behöver fortsätta.

I paragrafen anges också att socialnämnden ska överlämna handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten tillsammans med ansökan.

9 c § *Ett fortsatt omhändertagande upphör om socialnämnden inte har ansökt om att omhändertagandet ska fortsätta innan tiden för gällande beslut om fortsatt omhändertagande har löpt ut.*

Om det inte längre finns skäl för ett fortsatt omhändertagande, ska socialnämnden besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5.4.

I bestämmelsen anges när ett fortsatt omhändertagande ska upphöra.

Enligt *första stycket* upphör ett fortsatt omhändertagande om socialnämnden inte har ansökt om att omhändertagandet ska fortsätta innan tiden för ett gällande beslut om fortsatt omhändertagande har löpt ut.

Enligt *andra stycket* ska socialnämnden besluta att ett fortsatt omhändertagande genast ska upphöra om det inte längre finns skäl för ett sådant omhändertagande. Socialnämnden har ansvaret för att omhändertagandet inte består under längre tid än som behövs med hänsyn till den unges vårdbehov. Ett sådant beslut får också meddelas av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen. Det kan också inträffa att den unge, t.ex. efter en tid, bedöms ha förvärvat hemvist i Sverige vilket innebär att svenska domstolar då är behöriga att besluta om beredande av vård. Om

socialnämnden då ansöker om beredande av vård enligt 2 eller 3 § LVU kan rätten besluta att det fortsatta omhändertagandet ska upphöra.

Därutöver gäller att ett fortsatt omhändertagande alltid ska upphöra när behörig utländsk myndighet har vidtagit de åtgärder som den anser är lämpliga. Det följer av artikel 20.2 i Bryssel II-förordningen respektive artiklarna 11.2–3 och 12.2–3 i 1996 års Haagkonvention.

34 § Om den unge är omhändertagen eller om ett tillfälligt flyttningsförbud har meddelats, ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om vård, *fortsatt omhändertagande* eller flyttningsförbud kom in. Förvaltningsrätten får förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.

Ändringen innebär att förvaltningsrättens handläggningstid såvitt gäller ansökan om fortsatt omhändertagande regleras i bestämmelsen. Är den unge omhändertagen ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag ansökan om fortsatt omhändertagande kom in. Det ställs inget krav på att målet ska vara avgjort inom den angivna tiden. Det är tillräckligt att förvaltningsrätten har tagit upp målet till förhandling inom tiden. Visar det sig vid förhandlingen att det behövs ytterligare utredning, är det inget hinder mot att förvaltningsrätten tar upp målet till ny förhandling även efter tidsfristens utgång (se prop. 1979/80:1 s. 594).

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan omständighet gör det nödvändigt. Undantagsregeln är avsedd att kunna tillämpas endast i sällsynta fall. Förvaltningsrätten bör därför pröva behovet av kompletterande utredning och bestämma dag för förhandling så snart ansökan har kommit in till rätten (se prop. 1979/80:1 s. 594).

35 § I mål om beredande eller upphörande av vård, flyttningsförbud *eller fortsatt omhändertagande* enligt denna lag ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas, om någon part begär det. Parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

Om en enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten förordna att han eller hon ska hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.

Ändringarna i *första stycket* innebär att paragrafens nuvarande handläggningsbestämmelser om parternas rätt till muntlig förhandling och domstolens skyldighet att informera om denna rätt, ska gälla även i mål om fortsatt omhändertagande. Ändringarna i första stycket innebär dessutom att handläggningsbestämmelsen i andra stycket om rättens möjlighet att förordna att en enskild part ska hämtas till en förhandling ska även gälla i mål om fortsatt omhändertagande.

I övrigt har vissa ändringar av språklig karaktär gjorts i paragrafen.

39 § I mål och ärenden om beredande av vård enligt 2 eller 3 §, omedelbart omhändertagande enligt 6 §, *fortsatt omhändertagande enligt 9 a §, upphörande*

av fortsatt omhändertagande enligt 9 c §, upphörande av vård enligt 21 §, flyttningsförbud enligt 24 §, upphörande av flyttningsförbud enligt 26 § eller vid överklagande enligt 41 § första stycket 1 ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

Vid överklagande enligt 42 § ska offentligt biträde förordnas för den som är under 15 år och som åtgärden avser, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnd eller social distriktsnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.

Ändringarna i *första stycke* innebär att paragrafens nuvarande handläggningsbestämmelser om förordnande av offentligt biträde ska gälla även i mål och ärenden om fortsatt omhändertagande enligt 9 a § och mål och ärenden om upphörande av fortsatt omhändertagande enligt 9 c §. Ändringarna i *först stycket* innebär dessutom att paragrafens övriga handläggningsbestämmelser i andra, tredje och fjärde styckena på samma sätt ska gälla i mål och ärenden om fortsatt omhändertagande enligt 9 a § och mål och ärenden om upphörande av fortsatt omhändertagande enligt 9 c §. I övrigt har ändringar av språklig karaktär gjorts.

41 § Socialnämndens beslut får överklagas till förvaltningsrätten, när nämnden har

1. beslutat om var vårdens av den unge ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas,
2. beslutat i fråga om fortsatt vård stöd av lagen,
3. med stöd av 14 § beslutat i fråga om umgänge eller beslutat att den unges vistelseort inte ska röjas,
4. fattat beslut enligt 22 § eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra att gälla,
5. med stöd av 31 § beslutat i fråga om umgänge,
6. beslutat i fråga om fortsatt flyttningsförbud, *eller*
7. *beslutat i fråga om upphörande av ett fortsatt omhändertagande.*

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Rättens beslut enligt 8 § i fråga om förlängd ansökningstid och enligt 32 § om läkarundersökning får inte överklagas.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.

En ny punkt 7 införs i första stycket. *Första stycket 7* innebär att socialnämndens beslut får överklagas till förvaltningsrätten när nämnden har beslutat i fråga om upphörande av ett fortsatt omhändertagande enligt LVU. Ett sådant beslut kan vara föranlett av vårdnadshavarnas begäran om vårdens upphörande. Lämnas en sådan begäran utan bifall får beslutet överklagas. Om det inte längre finns skäl för ett fortsatt omhändertagande ska socialnämnden enligt 9 c § besluta att omhändertagandet genast ska upphöra. Överklaganderätten avser också det fall att socialnämnden mot vårdnadshavarnas eller den unges vilja beslutar att det fortsatta omhändertagandet ska upphöra.

Sammanfattning av promemorian Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49)

I promemorian analyseras de rättsliga förutsättningarna för att omedelbart omhänderta barn och unga i internationella situationer. Bedömningen görs att bestämmelserna om omedelbart omhändertagande i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) behöver förtydligas och kompletteras. Det bör förtydligas att skyddsbehövande barn och unga som vistas i Sverige kan omhändertas omedelbart i akuta situationer, oberoende av om de har hemvist utomlands eller har någon annan anknytning till utlandet. Regleringen bör kompletteras med nya bestämmelser om handläggningen, tidsfrister och förnyad domstolsprövning i internationella ärenden.

Mot denna bakgrund föreslås i promemorian en ny särskild reglering om omedelbart omhändertagande. Den särskilda regleringen ska tillämpas i vissa internationella situationer, nämligen situationer då svenska domstolar saknar internationell behörighet att besluta om beredande av vård enligt Bryssel II-förordningen, lagen om 1996 års Haagkonvention eller andra domsrättsregler. Behörigheten att fatta beslut om beredande av vård finns i dessa fall hos myndigheterna i ett annat land, vanligtvis i barnets eller den unges hemvistland.

Den nya särskilda regleringen innebär kortfattat att följande ska gälla. I brådskande fall får socialnämnden besluta om omedelbart omhändertagande för barn och unga som vistas i Sverige på i princip samma villor som gäller enligt de vanliga bestämmelserna om omedelbart omhändertagande. Omhändertagandet ska sedan kunna fortsätta högst fyra veckor från den dag det verkställdes.

Socialnämnden kan behöva ta kontakt den behöriga utländska myndigheten och underrätta denna om ärendet. Utrikes departementet, som är svensk centralmyndighet, kan hjälpa till att etablera denna kontakt.

När den behöriga utländska myndigheten vidtagit tillräckliga egna åtgärder avseende det omhändertagna barnet upphör det svenska beslutet att gälla. Den behöriga utländska myndighetens åtgärder ersätter så att säga det svenska beslutet om omedelbart omhändertagande. Detta gäller redan enligt Bryssel II-förordningen och lagen om 1996 års Haagkonvention.

Socialnämnden ska enligt den nya särskilda regleringen vid behov kunna ansöka hos förvaltningsrätten om att det omedelbara omhändertagandet ska få fortsätta längre än fyra veckor i väntan på den behöriga utländska myndighetens åtgärder. Förvaltningsrätten får då lämna medgivande till fortsatt omhändertagande med högst tre månader åt gången om förutsättningarna för det omedelbara omhändertagandet fortfarande föreligger.

I övrigt ska vid tillämpningen av den särskilda regleringen huvudsakligen samma ordning gälla som följer av befintliga bestämmelser om omedelbart omhändertagande. Detta avser bland annat vården av barnet eller den unge, handläggningen och beslutsfattandet hos socialnämnderna och domstolarna, barnets eller den unges rätt att få information och att få sina åsikter och sin inställning beaktade, rätten till offentligt biträde,

Bilaga 1

kraven på skyndsam handläggning samt möjligheterna att överklaga socialnämndens och domstolarnas avgöranden.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 april 2018.

Författningsförslag från promemorian Omedelbart omhändertagande av barn och unga i vissa internationella situationer (Ds 2017:49)

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 18 § i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,

3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatte-förfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 §

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6, 9 a, eller 9 d § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård i enskildhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet eller avskildhet enligt 34 § samma

samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

lag, mål om vård i enskildhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m., mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2018.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 6, 8, 9 och 39 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 9 a–9 e §§, och närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart *skall* omhändertas, om

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart *ska* omhändertas, om

1. det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag, och

2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fort-satta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet *skall* anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande. Beslutet *ska* anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart *skall* omhändertas.

När socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, får även rätten besluta att den unge omedelbart *ska* omhändertas.

I 9 a–9 e §§ finns bestämmelser om omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer.

8 §

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, *skall* socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge *skall* beredas vård med stöd av denna lag. Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut *enligt 6 §* om omedelbart omhändertagande, *ska* socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att den unge *ska* beredas vård med stöd av denna lag. Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Ett omedelbart omhändertagande upphör
Ett omedelbart omhändertagande *med stöd av 6 §* upphör

1. om ansökan om vård inte har gjorts inom den tid som anges i 8 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om vård.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande får inte verkställas om den unge är häktad.

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, *skall* socialnämnden besluta att detta genast *skall* upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Om det inte längre finns skäl för ett omhändertagande, *ska* socialnämnden besluta att detta genast *ska* upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om vård med stöd av lagen.

Omedelbart omhändertagande i vissa internationella situationer

9 a §

I sådana internationella situationer då svenska domstolar inte är behöriga att besluta om beredande av vård tillämpas denna paragraf i stället för 6 § första stycket.

Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om

- 1. den unge vistas i Sverige,*
- 2. det är sannolikt att den unge skulle ha kunnat beredas vård enligt denna lag om svenska domstolar hade varit behöriga, och*
- 3. åtgärder av behörig utländsk myndighet inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.*

9 b §

För beslut enligt 9 a § tillämpas 6 § andra–tredje styckena, 7 § första–tredje styckena och 9 § andra–tredje styckena.

Bestämmelser finns också i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention och i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols

behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000.

9 c §

Om förvaltningsrätten fastställer socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande enligt 9 a § får omhändertagandet fortsätta högst fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes. Samma sak gäller om förvaltningsrätten själv har fattat ett sådant beslut.

9 d §

På ansökan av socialnämnden får förvaltningsrätten medge att det omedelbara omhändertagandet fortsätter utöver den längsta tiden enligt 9 c §, om förutsättningarna för omedelbart omhändertagande enligt 9 a § fortfarande föreligger. Medgivande får lämnas för högst tre månader åt gången, räknat från den dag då domstolen meddelar beslut i frågan.

Socialnämnden ska i ansökan ange hur lång tid omhändertagandet enligt nämnden behöver fortsätta och vilka omständigheter som nämnden åberopar till stöd för ansökan. Tillsammans med ansökan ska socialnämnden överlämna handlingarna i ärendet till förvaltningsrätten.

En ansökan enligt första stycket ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tiden för gällande beslut om omhändertagande har löpt ut. Har ansökan kommit in till förvaltningsrätten, får omhändertagandet fortsätta i avvaktan på förvaltningsrättens beslut. Om socialnämnden inte ansöker inom föreskriven tid eller om domstolen avslår ansökan, ska omhändertagandet upphöra omedelbart.

9 e §

Förvaltningsrätten ska pröva en ansökan enligt 9 d § så snart det kan ske. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då ansökan och handlingarna kom in till rätten.

39 §

I mål och ärenden angående beredande av vård enligt 2 eller 3 §, omedelbart omhändertagande enligt 6 §, upphörande av vård enligt 21 §, flyttningsförbud enligt 24 § eller upphörande av flyttningsförbud enligt 26 § eller vid överklagande enligt 41 § första stycket 1 skall offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser samt för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Behövs offentligt biträde både för den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnd eller social distriktsnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2018.

Förteckning över remissinstanser

Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Sundsvall, Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Uppsala, Förvaltningsrätten i Linköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Förvaltningsrätten i Göteborg, Domstolsverket, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Uppsala universitet juridiska fakulteten, Lunds universitet juridiska fakulteten, Stockholms universitet juridiska fakulteten, Alingsås kommun, Borgholms kommun, Borlänge kommun, Botkyrka kommun, Eslövs kommun, Falkenbergs kommun, Forshaga kommun, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Helsingborgs kommun, Kalix kommun, Karlshamns kommun, Kungsbacka kommun, Leksands kommun, Lindesbergs kommun, Ljusdals kommun, Luleå kommun, Malmö kommun, Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Strängnäs kommun, Strömsunds kommun, Sunne kommun, Söderhamns kommun, Södertälje kommun, Trosa kommun, Uppsala kommun, Växjö kommun, Ystads kommun, Älvdalens kommun, Ängelholms kommun, Örebro kommun, Barnens Rätt i Samhället, Föreningen Sveriges Socialchefer, Rädda Barnen, Rädda Barnens ungdomsförbund, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Landsting, UNICEF Sverige.

Alingsås kommun, Eslövs kommun, Forshaga kommun, Kalix kommun, Karlshamns kommun, Ljusdals kommun, Strängnäs kommun, Söderhamns kommun, Ystads kommun, Älvdalens kommun, Örebro kommun, Barnens rätt i samhället och Rädda barnens ungdomsförbund har inte yttrat sig.